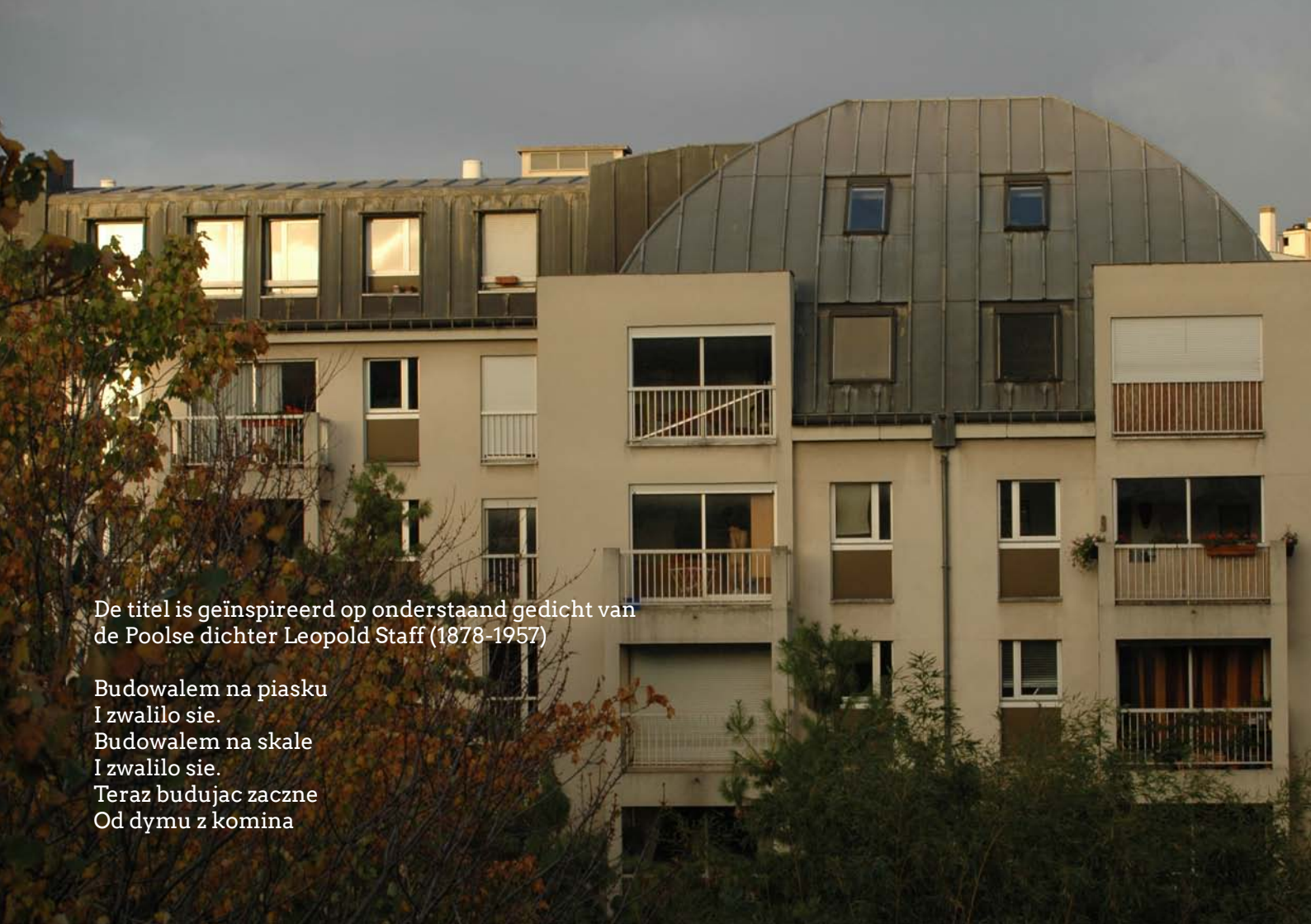

De titel is geïnspireerd op onderstaand gedicht van
de Poolse dichter Leopold Staff (1878-1957)

Budowalem na piasku
I zwalilo sie.
Budowalem na skale
I zwalilo sie.
Teraz budujac zaczne
Od dymu z komina

... als ik weer ga bouwen, begin
ik niet met het fundament
maar met de rook
die uit de schoorsteen kringelt ...

Matthijs Philippa
Peter Visschedijk

DE STAD GROEIT VANUIT HET GROEN

In 2000 was de ambitie van Groen in en om de Stad (GioS) om 'groen' in 10 jaar op de agenda te zetten. Een groene kans die het rijk, de steden, organisaties en bedrijven; ja, eigenlijk geen enkele Nederlander zou mogen missen. Groen als investering.

Onze overtuiging was dat in het Nederland van de toekomst de hotspots van de metropool - en dat zijn de steden - zich meer en meer gaan inzetten om de stad en het ommeland meer kwaliteit te geven. Een werk- en leefomgeving van bijzondere kwaliteit zal immers hoogwaardige kenniswerkers verleiden om zich daar te vestigen. Een hoogwaardig vestigingsklimaat wordt meer en meer beslissend om topsectoren te bewegen zich in een regio te vestigen en er te blijven!

Figure 1. Structuur van de Randstad in 1900, 1960, 1980 en 2010. Bron: MBO en MBO.

Kaart 0. Vereenvoudigd ruimtelijk ontwikkelingsperspectief

Onze overtuiging was dat in het Nederland van de toekomst de hotspots van de metropool - en dat zijn de steden - zich meer en meer gaan inzetten om de stad en het ommeland meer kwaliteit te geven. Een werk- en leefomgeving van bijzondere kwaliteit zal immers hoogwaardige kenniswerkers verleiden om zich daar te vestigen. Een hoogwaardig vestigingsklimaat wordt meer en meer beslissend om topsectoren te bewegen zich in een regio te vestigen en er te blijven!

HERFSTBLADEREN OP HET VELD, GRAS TUSSEN DE TEGELS

Een vogel zag Nederland in 1900.

Hij zag groene velden, water en enkele rode vlekken waar mensen woonden.

In 2012 waait hij weer met de herfst mee het land over.

Onder hem groeien nu de steden het weiland in.

Groen kleurt baksteenrood en klinkeroranje.

Wanneer hij in 2100 terugkomt is het land een stad.

Maar niet zoals de vogel gewend is van andere wereldsteden.

Nederland is een metropool waar groen geen onkruid is maar de kans krijgt om rood te versterken.

HOTSPOT-HOPPER

De trekvogel gaat de hele wereld over. Toch heeft deze doorgewinterde reiziger een aantal plekken waar hij zich prettig voelt, waar hij elk jaar weer langs komt. Onze wereld wordt groter en steeds kleiner. Bij ons neemt, terwijl we globaliseren, de hang naar lokale plekken toe. Net als de vogel hangen we boven de wereld, en zoemen we in op de hotspots die ons aanspreken. We vliegen over en de landsgrens vervaagt. Vanaf nu zijn de stedelijke gebieden zijn vaak onze ijkpunten.

ROOD LEIDT DE DANS, GROEN IS DE CHOREOGRAFIE

Vlieg over het land en zie steden groeien. Lange colonnes snijden door de polder naar de stad. Verstedelijking is een wereldwijde trend die de komende decennia zal doorzetten. De kwaliteit wordt doorslaggevend voor de kwaliteit van een metropool.

Groen speelt een belangrijke rol als het gaat om leefkwaliteit. Groen voelt goed en vitaliseert zelfs het vaalste rood. Maar er is meer dan esthetiek. Groen floreert pas echt wanneer het aan kan sluiten bij de ambities van een stad. De stad is een motor, groen haar brandstof. En zolang ze geparkeerd staat kan rood best zonder groen. Maar wanneer de stad wil groeien en innoveren, komt ze pas echt verder in combinatie met groen.

ZORGEN ZOEMEN ZELDEN

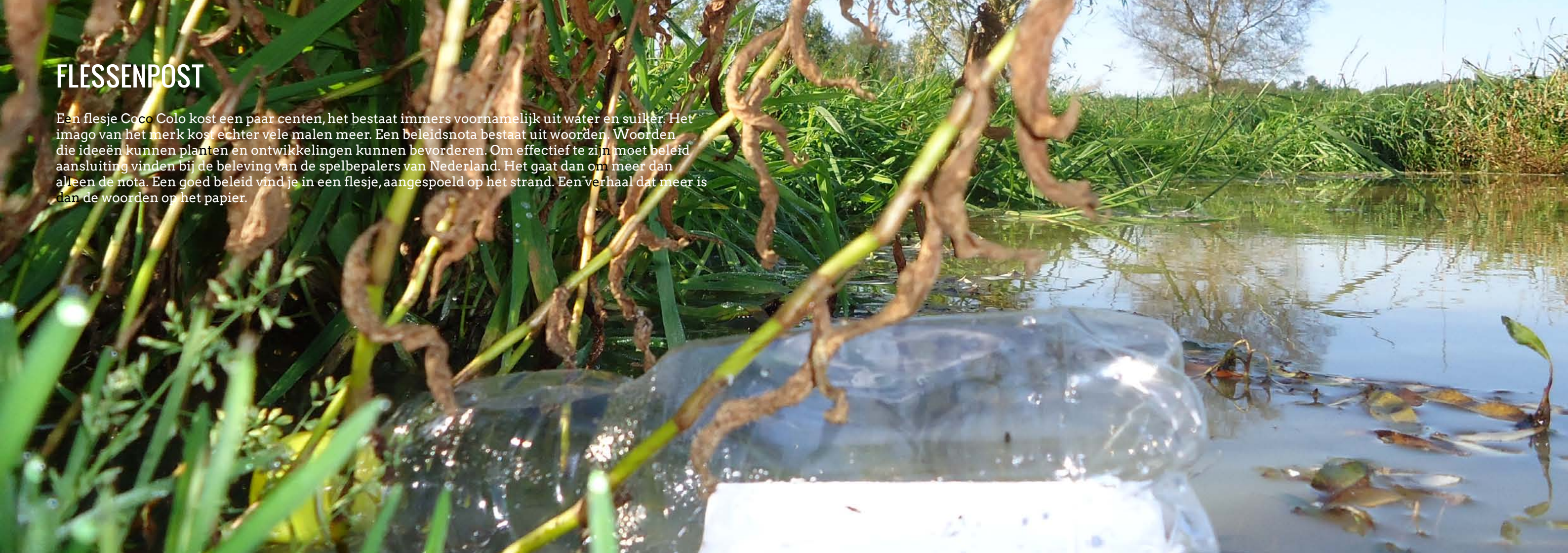
Het ruist in de hoge bomen en knispert in het kleine struikgewas; de zorgen van het land. Vogels kwetteren over openheid, veiligheid, tolerantie, macht, economie en Europa. Maar over het groen waar zij hun nesten bouwen hoor je ze niet.

Toch is groen genoeg belangrijk. Groen lijkt op het eerste gezicht verlegen, maar kan wel degelijk verleiden. Groen is de glimlach van een burger onderweg naar huis, door het park. Groen is het zweet van kinderen die spelen. Groen is een humble bee, de nederige hommelt die voedsel verzamelt en daarmee bloemen bestuift. Een klein gebaar met grote gevolgen, want in tevreden groen fluiten vogels vrolijker.

FLESSENPOST

Een flesje Coco Colo kost een paar centen, het bestaat immers voornamelijk uit water en suiker. Het imago van het merk kost echter vele malen meer. Een beleidsnota bestaat uit woorden. Woorden die ideeën kunnen planten en ontwikkelingen kunnen bevorderen. Om effectief te zijn moet beleid aansluiting vinden bij de beleving van de spelbepalers van Nederland. Het gaat dan om meer dan alleen de nota. Een goed beleid vind je in een flesje, aangespoeld op het strand. Een verhaal dat meer is dan de woorden op het papier.

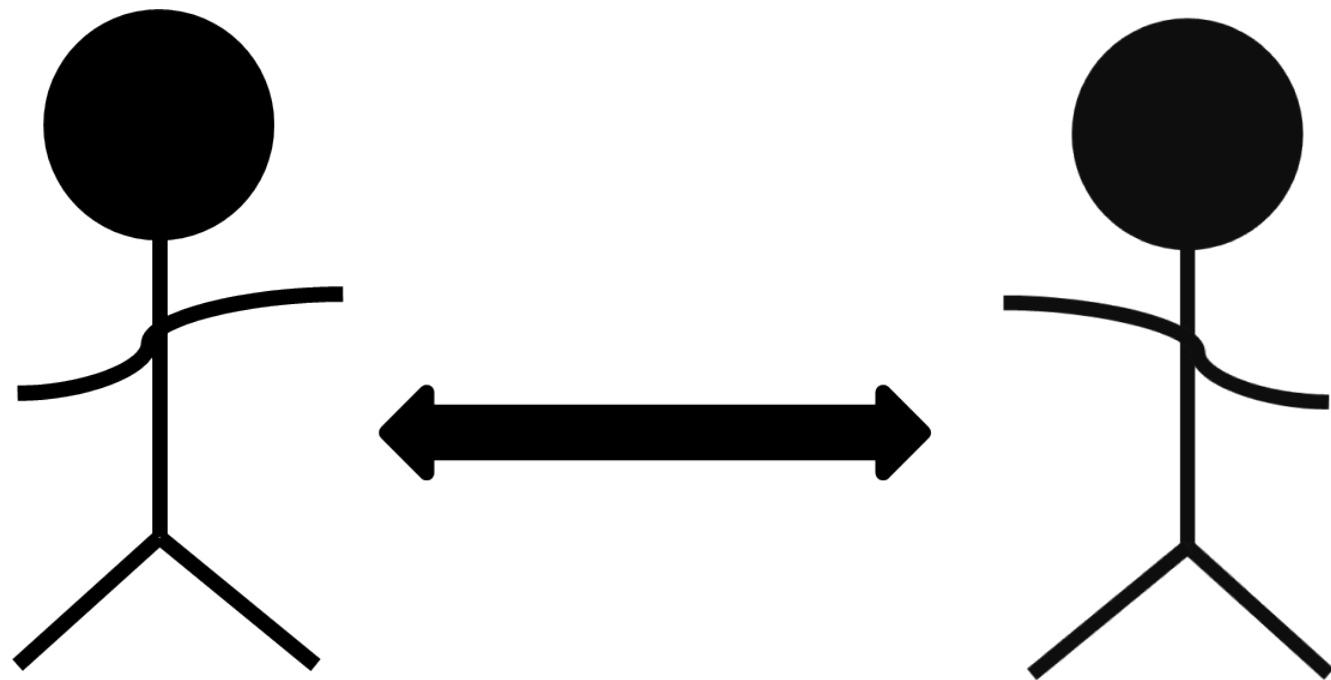
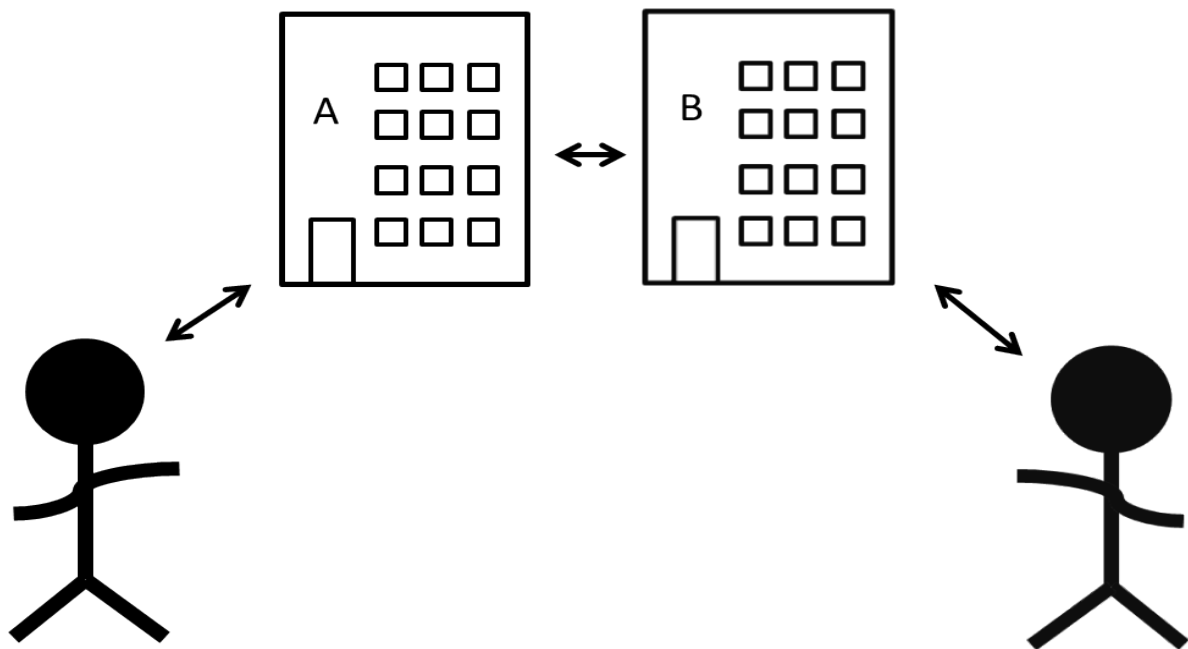

EEN ZAAILING UIT EIGEN TUIN

In deze tuin plant iedereen zijn eigen boom. Elke Nederlander is een ontwerper. Al haalt slechts een enkel plan de eindstreep, al zal niet iedere boom volgroeien, toch overlappen dromen en spiegelen initiatieven. Tussen verschillende mensen met ideeën en plannen ontstaat een netwerk; een systeem dat het idee helder kan maken en de groei kan ondersteunen. Dit persoonlijke netwerk kan zorgen voor een snelle realisatie van kleine dromen, die vervolgens groter mogen worden dan de eigen achtertuin. Persoonlijke inspiratie zaait zo vooruitgang en kwaliteit. Het groen verleidt, vertakt en laat elke lente weer nieuwe zaailingen achter.

GEEN FUNCTIONARISSEN MAAR MENSEN,
GEEN NOTA MAAR VERTROUWEN

Dan is dit toch sneller?

JOUW HORIZON

Een stap in de goede, groene, richting zetten. Daarvoor moet je vooruit kijken, je visie volgen. Als je een stap hebt gezet moet je om je heen kijken. Waar ben ik beland, hoe ben ik er gekomen? Je kunt je oorspronkelijke inzichten testen, aanscherpen en verankeren. De visie is simpel: je kunt meer met groen..... groen moet je doen. Ga dan gewoon op pad. Intuïtie en durf gebruik je om de weg ernaartoe vorm te geven.

GROENE BOUWPUT

Elke dag heeft haar eigen hoogtepunt, elk project haar eigen buitenkans. Groen is flexibel, het kruipt waar het niet gaan kan. Een goede visie kan ervoor zorgen dat kansen op optimaal benut worden, dat zij bloeien wanneer er de meeste ogen op gericht zijn. Elk project heeft zo zijn eigen momentum. Naarmate je meer onderdeel van een project bent, des te makkelijker is het dit momentum te herkennen en te benutten.

Een betrokken tuinder kent zijn gewassen. Omdat hij er dagelijks mee bezig is weet hij wat het juiste moment is om te snoeien, of er mest nodig is en wanneer er geoogst kan worden.

Groen kan binnen een project op verschillende momenten bijdragen aan het realiseren van andere 'hogere' doelen. Soms geeft groen het startschot. Bijvoorbeeld wanneer een wijk wordt opgebouwd door te beginnen met de aanleg van een park. Dit 'vroeggeboren' groen zien we Nederland nog niet veel. Bij de aanleg van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen verschijnt het groen pas in de laatste acte ten tonele.

LAAGHANGEND FRUIT

Het is slim om onderaan een boom te beginnen met plukken. Al hangt het mooiste fruit boven, het is zaak je geduldig, traptree voor traptree, omhoog werken. De grootste appels bewaar je voor het laatst. Mocht je van de ladder donderen, je nek breken, dan heb je in ieder geval al iets geoogst....

Een onderneming wordt succesvoller wanneer er snel resultaat geboekt kan worden. Het verhaal wordt overtuigender als er concrete resultaten op tafel liggen. Hoe klein de eerste appels ook zijn, ze verschaffen inzicht en ervaring en vergroten de kans dat grotere, ingewikkeldere plannen ook haalbaar zijn.

GioS groeit, nog steeds. Steden als Maastricht, Amsterdam, 's Hertogenbosch, Venlo, Utrecht, Zwolle en Enschede liepen voorop bij concrete groene projecten in en om de stad. Zij plukten hier de vruchten van. Andere steden die in eerste instantie nog weifelachtig waren werden door deze successen aangestoken. De meest sceptische stad komt wellicht nooit in beweging. Daar blijven schoffel en ladder werkeloos in de schuur staan – het zij zo...

GROENE KRACHT

De rode stad hoeft geen bos te worden. Mensen wonen immers niet in boomhutten. Maar groen kan wel aansluiten bij de sterke punten van de omgeving, de ambities van de metropool. Door bomen te planten krijgt de stad een groen gezicht. Hiermee verbetert het leefklimaat. De stad krijgt allure, aantrekkingskracht. Groen speelt hier een uniek rol; groen is flexibel, niet in regels te vangen. Groen kan als geen ander verleiden.

Groen heeft haar eigen kracht. Zij kan om huizenblokken dansen en zich uitstrekken over rafelranden. Kwaliteit bereik je door te durven. Door niet bang te zijn voor de simpele oplossing, door te investeren de in openbare ruimte. Als je met een combinatie van water, suiker en nog wat (geheime) ingrediënten de wereld kan veroveren, waarom zou dat dan met groen niet kunnen?

EEN BOOM VOLDOET

Van praten over groen wordt de stad niet groener. Groen hoger op de agenda krijgen is nogal vrijblijvend als het niet tot concrete resultaten leidt. GioS gaat uit van doen, planten, zaaien, onbebouwd laten... Zolang er maar iets kan groeien, als er één boom geplant is, is er resultaat.

In deze context zijn in de afgelopen jaren veel concrete projecten gerealiseerd.....

In Heerlen ontmoeten mensen elkaar in postzegelparkjes.

In Venlo is een waterpark een gezinsuitje.

In Arnhem zorgt verticaal groen voor onthaasting, gezondheid, decor en natuur.

In Zwolle werkt groen vernieuwend in een doe-park en eco-architectuur.

In Tilburg beweegt mobiel groen praktisch langs haar kermis.

In Rotterdam kun je klimaat-veilig loungen in waterpartijen.

In Amsterdam mag je samen oogsten en eten van de moestuinen van je eigen woningcoöperatie.

EEN ZONNEBLOEM KOST EEN ZAADJE

De zonnebloem, le tournesol, draait met de zon mee. Het enige wat deze vrolijkerd nodig heeft is zon en water. Maar als hij de lucht in schiet kan hij wel wat ondersteuning gebruiken. Degene die hem dan helpt krijgt daar als hij uitgebloeid is een heleboel zaadjes voor terug.

Processen op gang brengen, dat was het doel van GioS. Geld is nodig om het eerste inerte radertje in beweging te krijgen waardoor andere raderen begonnen te draaien. Eén zaadje planten...

Procesgeld zorgt ervoor dat mensen actief en betrokken bezig gaan. Het zet aan tot eigen initiatief en motiveert de juiste mensen, die nadenken over hoe ze de oogst kunnen vergroten. En als je simpelweg eist dat er pas een Euro op tafel komt als ook je medespelers inleggen.... Dan krijgt het vrijblijvendheidsmonster weinig kans.

Net als bij de zonnebloem is het begin de grootste uitdaging. Het zaadje moet ontkiemen en daar is zorg en aandacht voor nodig. Maar zodra het proces op gang gekomen is, zijn het de direct betrokkenen die er op een creatieve manier verantwoordelijkheid voor dragen. Dan kun je als initiatiefnemer weer elders aan de slag.

EEN APPEL IN DE HAND

Een oud gezegde: Boompje groot, plantertje dood. Tegenwoordig praten we over het directe rendement van een investering in goede hardware. Het klinkt tegenstrijdig maar in feite zijn we met beide uitspraken bezig.

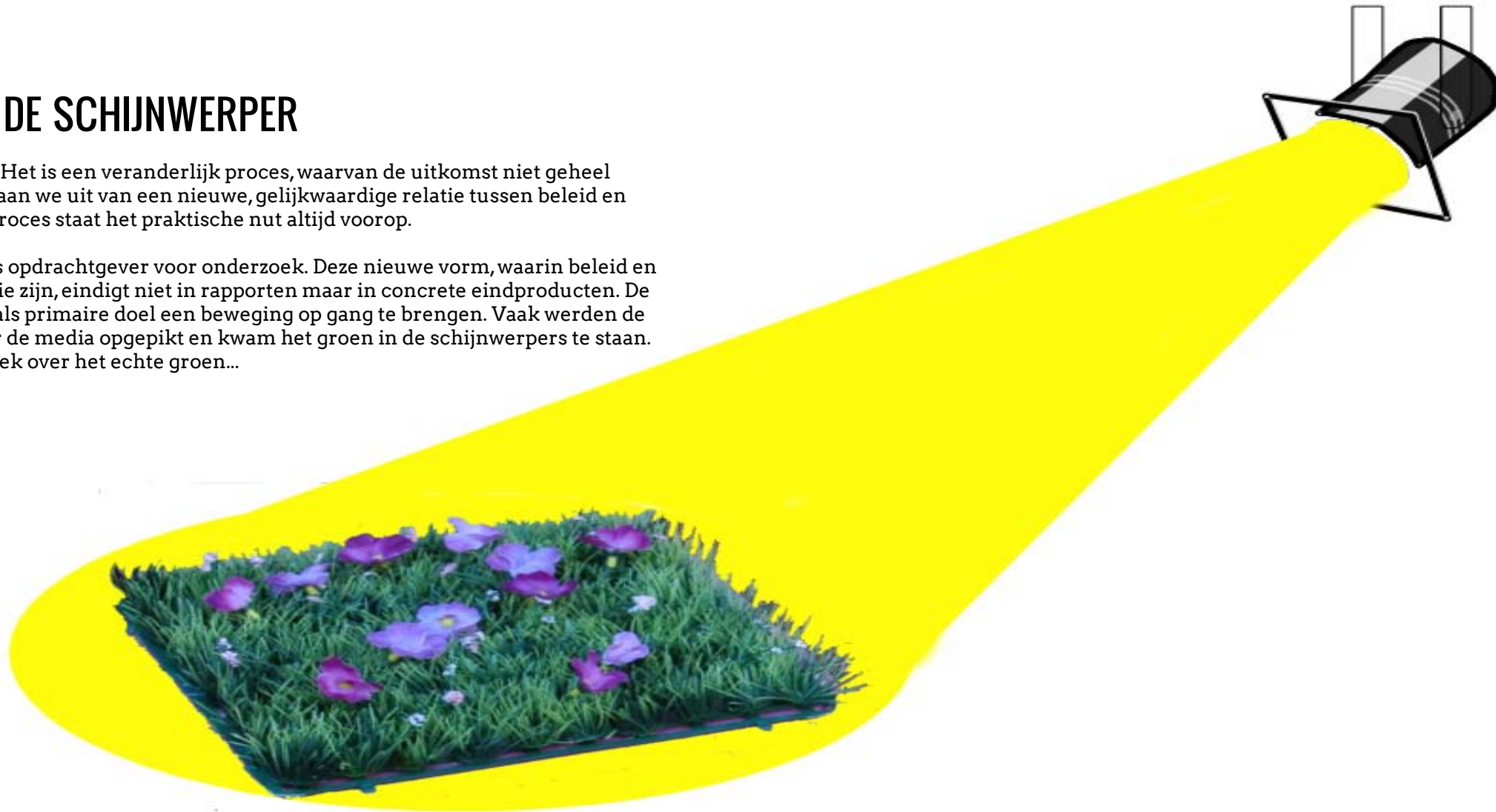
Het directe resultaat van groen in een rode omgeving is belangrijk om anderen te verleiden in beweging te komen. Daardoor kunnen projecten meer allure krijgen en krijgt het groen de kans te groeien. Tegelijkertijd groeit de boom nog door als de planter er allang niet meer is. Een investering in groen is een investering waarvan je ieder jaar vruchten kan plukken.

FOTOSYNTHESE IN DE SCHIJNWERPER

Groen is constant in beweging. Het is een veranderlijk proces, waarvan de uitkomst niet geheel te voorspellen is. In dat decor gaan we uit van een nieuwe, gelijkwaardige relatie tussen beleid en onderzoek. In dit interactieve proces staat het praktische nut altijd voorop.

Traditioneel fungeert beleid als opdrachtgever voor onderzoek. Deze nieuwe vorm, waarin beleid en onderzoek continue in interactie zijn, eindigt niet in rapporten maar in concrete eindproducten. De samenwerking heeft namelijk als primaire doel een beweging op gang te brengen. Vaak werden de spraakmakende projecten door de media opgepikt en kwam het groen in de schijnwerpers te staan. Echt groen, danwel een fraai boek over het echte groen...

BERENKUILEN

Innovatie kan niet zonder weerstand. Elke weg heeft kuilen, en als je daar domweg overheen rijdt, zul je halverwege stranden. Zie de obstakels die je tegenkomt juist als middelen die je verder kunnen brengen. Weerstand maakt creatief en houdt alert. Wees niet arrogant, maar verleid. Loop met je tegenstanders mee en luister, communiceer. Denk aan judo; veer mee, en vanuit dezelfde kracht duik je erop, er overheen. Laat een beer op je weg je niet tegenhouden. Loop er omheen of wacht tot hij wegloopt. Ga niet met de beer in gevecht. Wees nog slimmer dan de beer!

MENSENDIEREN

Mensen moeten zelf in eerste instantie investeren in én profiteren van het groen. Zij zijn het die moeten planten en oogsten. Hun groen schraagt de stad en de omgeving. Zo wordt groen gemeengoed. Mensengroen, waarin vanzelf ook andere levende wezens voorkomen, dat maakt het allemaal nog mooier. Elk effect is welkom, omdat het betekent dat er iets in gang gezet is. Iets groens, dat alleen maar kan groeien.

OVERWINTERWORTELS

In het bedrijfsleven wonen veel eendagsvliegen en eenjarige planten. De vuistregel is dat slechts 10% van de innovaties er overwinteren. Bij GioS is dat anders. De meeste groene ideeën, die in de try-outs zijn uitgewerkt, worden gerealiseerd. Ze hebben wortel geschoten, letterlijk en figuurlijk. Dit betekent dat het GioS concept innovatief was en is.

Maar waarom slagen de projecten eigenlijk? Omdat ze groen zijn? Omdat ze klein beginnen? Omdat iedereen ervan mag mee genieten? Omdat er soms geen nota aan te pas komt? Omdat het allemaal zo vanzelfsprekend is? Omdat het no-nonsense is? Omdat echte kwaliteit zichzelf beschermt?

GROEN MET EEN FRANSE SLAG

Parijs investeert al eeuwen overtuigend in groen naast rood. En dat met een zeer hoog kwaliteitsniveau. Dit heeft geleid tot veel bezoeken met mensen die met de groene openbare ruimte bezig zijn. Een bezoek was effectiever dan welk onderzoeksrapport of beleidsadagium dan ook. Na afloop waren bestuurders niet zelden geïnspireerd om in Nederland, naar Parijs voorbeeld, aan de groene slag te gaan.

Natuurlijk speelde het echte Parijse leven geen onbetekenende rol. De stad bleef keer op keer inspireren:

- Durf, kwaliteit en innovatiekracht als het gaat om de openbare ruimte.
- Kiezen voor kwaliteit, zonder compromis.
- Alles wat de groene openbare ruimte tot een succes kan maken, is er te zien.
- Ondanks vierkante meter-prijzen die de Nederlandse ruimschoots overstijgen, is er alom groen
- Bewustzijn van een goede openbare ruimte als voorwaarde voor leefbaarheid.
- Een grootse groene metropool die de wereld al eeuwen inspireert en blijft inspireren.

REKEN JE GROENRIJK

Omdat de openbare ruimte mede bepaalt waar mensen en bedrijven zich vestigen, staat de kwaliteit van die openbare ruimte voorop. Groen kan hierin een belangrijke rol spelen, GioS verwordt dan tot de volgende optelsom:

De kenniseconomie gaat een steeds grotere rol spelen. Hierdoor wint het pleidooi voor een hoogwaardige kwaliteit van de openbare ruimte aan kracht.

+

De zesjes-cultuur in de concurrentiestrijd tussen vestigingsplaatsen is definitief voorbij.

=

De kwaliteit van de openbare ruimte is bepalend voor de kwaliteit van de metropool, de stad, de wijk, de buurt of de straat. Op haar beurt draagt dit bij aan thema's als sociale cohesie, gezondheid, vestigingsklimaat, leefbaarheid, investeringsklimaat en klimaatbestendigheid.

GROEN SPROOKJE

2000 – Rode ramp

De enige stoplichten op de snelweg tussen Hoek van Holland en Palermo staan, voordat je in Genua op de veerboot rijdt, in Maastricht. De A2 verdeelt de stad en zorgt voor veel overlast, luchtvervuiling en verminderde leefkwaliteit. De oplossing ligt in de ondertunneling van de snelweg. Bestuurders en consortia bezoeken Parijs om te zien hoe je met het graven van een tunnel een stad kunt vergroenen.

2020 – Groene loper

Er staan geen stoplichten meer in Maastricht, de files zijn verdwenen, net als de overlast en de luchtvervuiling. De stad die verdeeld was heeft een groen hart gekregen. De stad leeft weer, ze heeft lucht en land. En onder haar loopt toevallig ook nog die ader van de Noordzee naar Sicilië.

BOSBUS - GROEN IN LOOPPAS

Elke lente wordt de kale grond langzaam gevuld. Als de bodem in goede conditie is, kan bijna alles groeien. Maar groen kan ook een oplossing bieden voor plekken die uit de vergetelheid gehaald moeten worden. Groen kan een oplossing aandragen voor maatschappelijke problemen. Dat vergt een scherpe, verrassende en flexibele manier van denken, maar vooral een goede conditie. Groen moet daarom goed onderhouden worden. Tijdens de Architectuurbiënnale 2003 reed in Rotterdam een als mobiel natuureservaat verklede bus rond. Deze Bosbus nodigde mensen uit na te denken over groen in en om de stad. Bijvoorbeeld over de metafoor: natuurlijk, als je dat wilt kun je naar het groen toe gaan... maar, het groen kan je ook tegemoet komen!

ESTAFETTE STAD-LAND, HOTPOT MET STOKJES

Het wiel hoeft maar één keer worden uitgevonden. De ervaring mag doorrollen, zodat anderen er ook van kunnen profiteren. In de Estafette Stad-Land werd een tweedaagse 'hotpot' georganiseerd. In China is deze groentefondue, die aan een grote tafel gedeeld wordt, enorm populair. In het grensgebied tussen Maastricht, Lanaken en Riemst kenden ze het nog niet. Tijdens de workshop dachten de burgers en overheden na over de regio. In de Estafette Stad-Land wordt kopieergedrag niet geschuwd. Concrete inhoudelijke ideeën, visies en oplossingen uit het zuiden van het land, werden in Zwolle gebruikt om verder te experimenteren. Naar Chinees voorbeeld dus geen 'copy-paste' maar 'copy-morf'. Een simpel en doeltreffend concept om in beweging te leren en ervaringen te delen.

GROENE METERS, WAAR GROEIT GROEN?

Wat is groen? Zien wij dezelfde kleur als groen? En, hoe groen is een stad eigenlijk? Voordat daar een onderzoek naar startte, was dat laatste moeilijk te meten. Vanaf 2002 is er diverse keren gekeken naar de structuur, de locatie en de hoeveelheid openbaar groen in de 31 grootste steden van Nederland. Het onderzoek geeft aan welke steden en wijken snakken naar groen. Daarnaast brengt het onderzoek in beeld waar het stedelijk leefklimaat en de gezondheid van de stedelingen door groen verbetert.

EEN GROENE FIJNE STOFZUIGER - VOOR BETERE LUCHTKWALITEIT

Planten zijn uitstekende stofzuigers. Ze voeden zich met CO₂, geven zuurstof af en vangen fijnstof op. Dit groene schoonmaakwerk kan dus een mooie bijdrage leveren aan de verbetering van de luchtkwaliteit. In steden is het daar vaak slecht mee gesteld, met alle gevolgen van dien. In Nijmegen is gekeken waar de groene schoonmakers aan het werk gezet konden worden om de lucht te filteren. Dit onderzoek was een succes en heeft ervoor gezorgd dat de stofzuigers in het beleidsplan van de gemeente kwamen. Inmiddels maakt de groene fijnstofzuiger ook deel uit van het nationale klimaatonderzoeksprogramma.

ROOD VOOR GROEN - TWISTER IN DE STAD

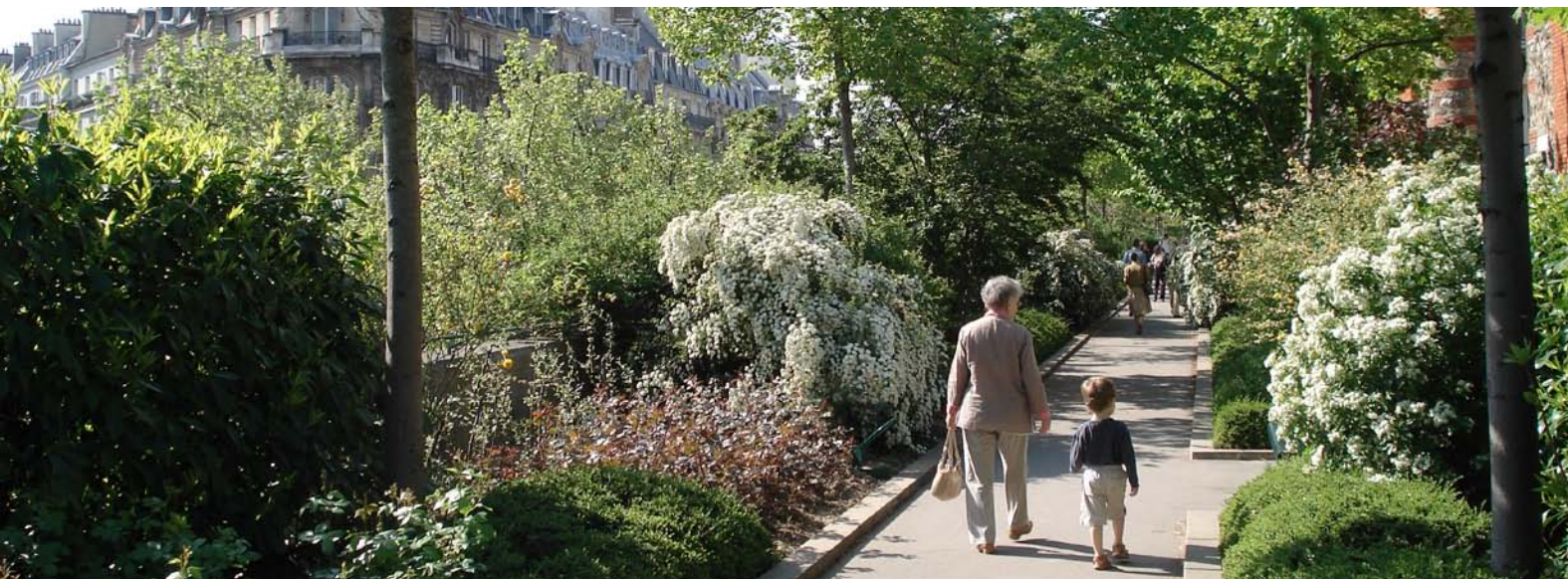
Als je in het spel Twister al je voeten en handen op rood hebt staan, val je om. Groen en blauw zijn essentiële punten. Ook in de ruimtelijke ordening. In de omgeving van groen en water liggen de woningprijzen namelijk hoger dan elders. Dat biedt kansen! Rood voor Groen is een concept dat onderzoekt hoe stad en natuur elkaar kunnen versterken. Rood voelt zich sterk door groen, omdat groen een meerwaarde betekent voor woningen en bedrijfspanden. Omgekeerd wordt groen door de stad ondersteund wanneer deze meerwaarde erkend wordt. Op deze manier kan worden gekeken welk financieel belang groen vertegenwoordigt op de Twistermat en binnen rode ontwikkelingen.

WERKBEZOEKEN PARIJS - GROENE SPIEGEL

Groen trekt zich niets aan van landgrenzen. Gras stop niet met groeien bij een stippellijntje. Gelukkig is ons blikveld ook breder en kijken we ook over de grens. Parijs heeft een ruim assortiment aan groen in de stad. We gingen er op bezoek om te kijken wat groen voor de Parijzenaren betekent.

Het Frans heeft een woord voor 'groen maken'. Tijdens onze bezoeken zagen we hoe dit 'verdir' werkt. De Promenade Plantée is misschien wel het mooiste voorbeeld. Een spoorlijn die ervoor zorgde dat de omringende huizen zich omdraiden; tussen de oude rails kwam een mooi park naar boven. Ons werd duidelijk dat we in Nederland een nieuw woord nodig hebben voor groen maken. Omdat 'verdir' telkens weer opnieuw kan bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Omdat 'verdir' onze metropolen verder kan brengen.

Een vruchtbaar ecosysteem heeft een grote biodiversiteit en soortenrijkdom. De meeste mensen begeven zich in het ecosysteem van de stad. Wat verstaan deze Nederlanders eigenlijk onder 'groen wonen'? Zoveel mensen, zoveel meningen, dat kwam ook in het onderzoek naar voren. In de natuur leiden verschillende 'meningen' maar zelden tot compromissen, dit zou namelijk een saai en eentonig landschap tot gevolg hebben. Helaas heeft de woning- en stedenbouw zich in Nederland lange tijd gericht op een gemene deler. Daarom wordt het tijd dat we gaan vragen naar persoonlijke groene verlanglijstjes van de mensen die in de steden wonen en werken.

SOCIALE COHESIE, EEN GROEN GEVOEL IN DE BUURT

In het groen mag alles komen. Het is laagdrempelig, open en gelijkwaardig. Geen mens of dier voelde zich ooit onwelkom in een bos. Wie werd er ooit door het gras gediscrimineerd? Groen creëert ruimte waar mensen elkaar makkelijk en ongedwongen kunnen ontmoeten. In groene wijken zindert vaak een buurtgevoel, de gedeelde trots en waardering klinkt door tot achter de voordeur. Dit zorgt ervoor dat bewoners meer contact hebben en meer om elkaar geven. In groene wijken is de sociale cohesie groter. Hoe 'stadser' de buurt, des te belangrijker de rol die het groen kan spelen. Uit het onderzoek blijkt dat groen zo zorgt voor meer veiligheid en minder verloedering in de buurt.

GROENE MULTIPLIER - REKEN JE RIJK

Aan plantjes hangen (behalve in het tuincentrum) geen prijskaartjes. De waarde van een groene vierkante meter kun je ook niet bepalen door grassprietjes te tellen. Groene waarde uit zich indirect. Je ziet het aan de aantrekkingskracht van groene steden voor hoogopgeleide en goed betaalde kenniswerkers. En ook de gezondheid van deze bewoners is een mooie groene aanpak.

Er is onderzocht welke waarde groen vertegenwoordigt als vestigingscriterium en hoe het staat met het percentage te dikke kinderen in de groene wijken door heel het land. Onze conclusie: mensen willen geld uitgeven om in het groen te wonen. Bovendien wonen in groene wijken minder kinderen met overgewicht.

OBESITAS - DIK PARK, DUUR KIND

Het 'slank' assortiment hondenvoer is tegenwoordig even uitgebreid als de dieet-shakes bij de drogist. Alleen in een menselijke omgeving lijken dieren te dik te worden. Dikke duiven, dikke honden, dikke kinderen... We deden onderzoek en concludeerden dat in groene wijken minder kinderen met overgewicht wonen. Dit betekende het startschot voor een vervolgonderzoek. De grijze en de groene sector werden met elkaar in contact gebracht. In de zorg (grijs) bleek weinig aandacht voor de preventieve werking van groen. In de groene sector bleken de verzorgende kwaliteiten van de natuur ondergewaardeerd. Je mag de vraag dan ook stellen: wat is duurder, een park of dikke kinderen?

STADSLANDBOUW

Een imker kan, zonder de bijenkast te openen, door enkel te luisteren, voorspellen wanneer 'zijn' volk gaat zwermen. Op een soortgelijke manier kent een boer zijn land. En langzaam maar zeker begint ook de stedeling haar stad te heroveren. Juist ten tijde van globalisering, wordt lokaal weer belangrijk. Voedselproductie kan daarin een belangrijke rol spelen. Doordat voedsel binnen de stedelijke regio geproduceerd en geconsumeerd wordt, voelen zowel boer als stedeling zich meer betrokken bij de omgeving.

STADSLANDBOUW

Een imker kan, zonder de bijenkast te openen, door enkel te luisteren, voorspellen wanneer 'zijn' volk gaat zwermen. Op een soortgelijke manier kent een boer zijn land. En langzaam maar zeker begint ook de stedeling haar stad te heroveren. Juist ten tijde van globalisering, wordt lokaal weer belangrijk. Voedselproductie kan daarin een belangrijke rol spelen. Doordat voedsel binnen de stedelijke regio geproduceerd en geconsumeerd wordt, voelen zowel boer als stedeling zich meer betrokken bij de omgeving.

KRIMP - DE GROENE OPWAARDERING

De vogel vliegt weer over. Hij ziet dat in sommige delen van Nederland het rood vervaalt. Daar krimpt de bevolking. Mensen trekken weg, voorzieningen verdwijnen en gebouwen komen leeg te staan. Dat is vervelend maar niet onomkeerbaar. Het biedt de steden ook de kans te vergroenen. Waar ooit een verwaarloosde flat stond, wordt een speeltuin aangelegd. De stad wordt niet alleen aantrekkelijker maar trekt ook nieuwe vormen van bedrijvigheid aan, stadslandbouw bijvoorbeeld. Zo leidt de bevolkingskrimp niet tot een negatieve spiraal van wegtrekkende mensen, die vale lege plekken achterlaten, maar tot een groene opwaardering van de stad.

Van links tot rechts komt groen naar boven. Vogels hoor je kwetteren over groene daken en groene gevels. Openbaar groen moet meer toegankelijk worden, het groen in de wijken moet beter, het stadsgroen moet verbonden worden met het groen in het ommeland... Het lijkt haast wel of groen op elke agenda staat (blijkt uit een brede analyse van verkiezingsprogramma's voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2010). Zelfs de pinguïn, die je voorheen niet vaak over groen hoorde praten, vraagt nu de aandacht voor groene ontwikkelingen. Eigenlijk ook niet zo gek, uiteindelijk hebben we er allemaal mee te maken.

[illegible]

Wageningen - Het thema 'grain' scoort hoog in de participatprogramma's van de lokale politiek. Dat blijkt uit een analyse die onderzoeksbureau Alterra van de Wageningen Universiteit heeft gemaakt van meer dan 250 participatprogramma's.

In ruim 85 procent van alle programma's is een hoofdstuk over opvoer onderwerp op lokaal niveau inmiddels 'stevig concreet'. Maar er zijn wel grote verschillen, zelfs binnen dezelfde partij. "Groen komt in het VVD-programma voor Amsterdam zeer uitgebreid aan de orde, terwijl dezelfde partij in Dordrecht het thema niet één keer noemt", zegt onderzoeker Peter Visschedijk.

Rindhorren, Etzschbe, Grooten, Heeren, Leuwewarden, Masten, Nijmegen en Zoosant.

Volgens Alterra hebben ook de

opgeponen. De meeste partijen zijn een rol van de heger weggelegd als het gaat om beheer en behoud van natuur in de gemeente en zijn voorstanders van groene verstedelijking, zoals begroede daken en grevel.

Alterra bekijkt alle partijprogramma's in zeventien steden. Behalve de vier grote steden waren dat Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Dordrecht, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen en Zaandam.

Volgens Alterra moeten ook de partijen die tot nu toe weinig aandacht hadden voor natuur en milieu, het

Aandacht
De VVD is nog steeds de partij die de minste aandacht heeft voor groen, op dat vlak gevolgd door SP en Christen Unie. Het endoverseij krijgt van PvdA, GroenLinks en CDA ongeveer evenveel aandacht. GroenLinks scoort bijna vijftig procent het hoogst in groene punten. Het maakt volgens Alterra nauwelijks verschil om welke stad het gaat en om welke partij Nederland.

Ook het aantal partijen dat meedoet aan de raadsverkiezingen heeft geen invloed op het aantal stemmen van groen in de programma's.

[illegible]

Volgens Alterra hebben ook de

Groen is een populair thema in de lokale verkiezingsprogramma's. In ruim 83% van de partijprogramma's is een passage over groen opgenomen. Dat blijkt uit een onderzoek van Alterra, een onderzoeksinstituut van de Universiteit van Wageningen.

Wanneer alleen naar de grote landelijke partijen wordt gekeken, met uitzondering van nieuwkomer PVV, scoort groen zelfs nagenoeg 100% in de lokale partijprogramma's. Onderzoeker Peter Visser schiedt: 'Groen is een volwassen thema, omroepen partijen die to

[illegible]

WAGeningen - 'Groen' scoort in de partijprogramma's van de lokale politiek. In ruim 85 procent van alle programma's is een hoofdstuk over groen opgenomen.

Windmolens langs de dijk bij Urk

Foto: ANP

begreide daken en gevels.

Daar blijkt uit een analyse die onderzoeksbureau Alterra van de Wageningen Universiteit heeft gemaakt van ruim 250 participanten. Alterra bekeek alle partijprogramma's in zeventien steden. Behalve de vier grote steden waren dat Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen en Zaanstad.

Volgens Alterra hebben ook de partijen die tot nu toe weinig aandacht hadden voor natuur en milieu, het onderwerp op lokaal niveau inmiddels "stevig omarmd."

Maar er zijn wel grote verschillen, zelfs binnen dezelfde partij. "Groen komt in het VVD-programma voor Amsterdam zeer uitgebreid aan de orde, terwijl dezelfde partij in Dordrecht het thema niet één keer noemt", zegt onderzoeker Peter Visschedijk.

De VVD is nog steeds de partij die het minste aandacht heeft voor groen, op de voet gevolgd door SP en ChristenUnie. Het onderwerp krijgt van D66, PvdA en CDA ongeveer evenveel aandacht. GroenLinks scoort bijna vanzelfsprekend het hoogst. Het maakt volgens Alterra nauwelijks verschil om welke stad het gaat en waar die in Nederland ligt.

24/02/10, 14:11

'Groen' scoort in de partijprogramma's van de lokale politiek. In ruim 85 procent van alle programma's is een hoofdstuk over groen opgenomen. De meeste partijen zien een rol voor de burger weggelegd als het gaat om beheer en behoud van natuur in de gemeente en zijn voorstander van 'groene vernieuwingen', zoals begroeide daken en gevels.

Dat blijkt uit een analyse die onderzoeks bureau Altens van de Wageningen Universiteit heeft gemaakt van ruim 250 partijprogramma's. Altens bekeek alle partijprogramma's in zeventien steden. Behalve de vier grote steden waren dat Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Utrecht, Venlo en Zwolle.

Volgens Aalters hebben ook de partijen die tot nu toe weinig aandacht hadden voor natuur en milieu, het onderwerp op lokaal niveau inmiddels 'stevig' omarmd. 'Maar er zijn wel grote verschillen, zelfs binnen dezelfde partij. 'Groen' komt in het VVD-programma voor Amsterdam zeer uitgebreid aan de orde, terwijl dezelfde partij in Dordrecht het thema niet één keer noemt', zegt onderzoeker Peter Visschedijk.

De VVD is nog steeds de partij die het minste aandacht heeft voor groen, op de voet gevolgd door SP en ChristenUnie. Het onderwerp krijgt van D66, PvdA en CDA ongeveer evenveel aandacht. GroenLinks scoort bijna vanzelfsprekend het hoogst. Het maakt volgens Alterra nauwelijks verschil om welke stad het gaat en waar die in Nederland ligt. Ook het aantal partijen dat meedoet aan de raadsverkiezingen, heeft geen invloed op het noemen van groen in de programma's.

[illegible]

On YMD in Hong Kong the party the chairman of the group said that the Chinese government has a good impression of the party. He said that the party has a good impression of the party. He said that the party has a good impression of the party.

[Nieuws](#)
[Privé](#)
[Teleport](#)
[DFT](#)
[OverGeld](#)
[MijnBedrijf](#)
[Vrouw](#)
[Uitgaan](#)
[Reizen](#)
[Vanen](#)
[Auto](#)
[Binnenland](#)
[Buitenland](#)
[Waar](#)
[Verkeer](#)
[Horscloop](#)
[SnelleNieuws](#)
[Mobiel](#)
[Tips](#)
[Strips](#)
[Video](#)

'Groen' scoort in lokale verkiezingen

WAGENINGEN - 'Groen' scoort in de partijprogramma's van de lokale politiek, in ruim 85 procent van alle programma's is een hoofdstuk over groen opgenomen. De meeste partijen zien een rol voor de burger weggelegd als het gaat om beheer en behoud van natuur in de gemeente en zijn voorstander van 'groene vernieuwingen', zoals begroeide daken en gevels.

Daarbijt uiteen analyse die onderzoeksbureau Alterra van de Wageningen Universiteit heeft gemaakt van ruim 250 partijprogramma's. Alterra bekeek alle partijprogramma's in zeventien steden. Behalve de vier grote steden waren dat Alkmaar, Amersfoort, Arnhem, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen en Zaanstad.

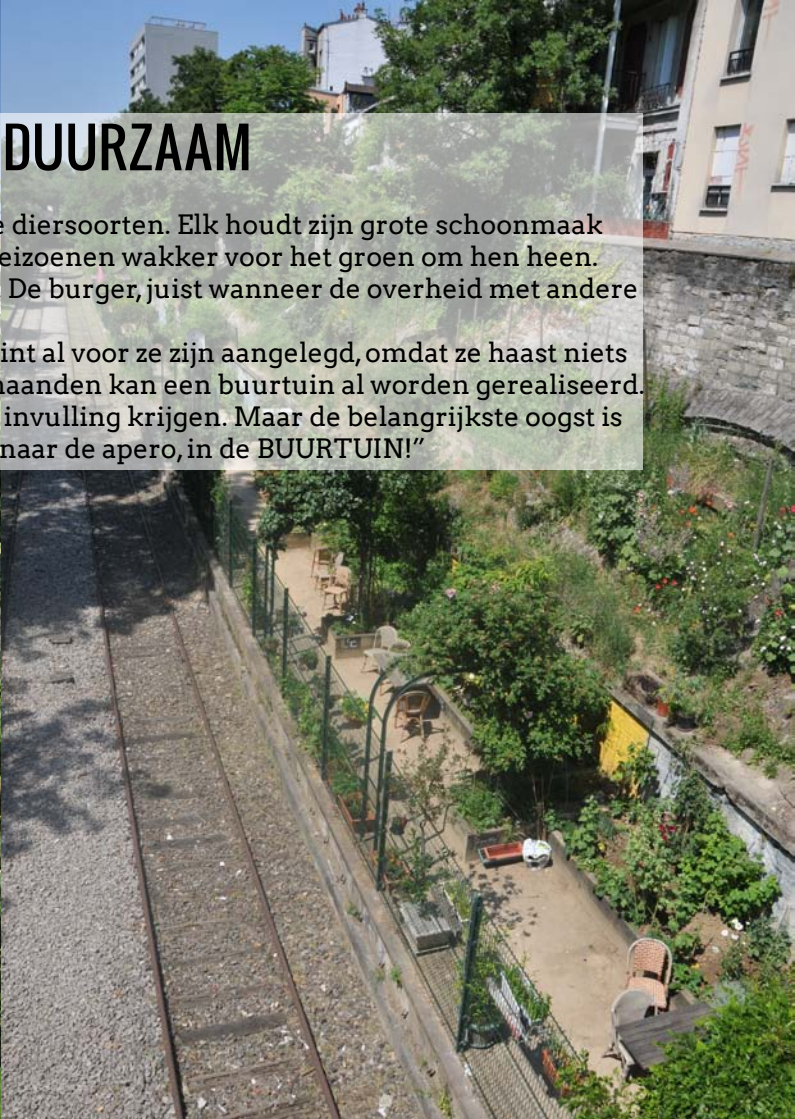
Volgens Alterra hebben ook de partijen die tot nu toe weinig aandacht hadden voor natuur en milieu, het onderwerp op lokaal niveau inmiddels „stevig omarmd.“ Maar er zijn wel grote verschillen, zelfs binnen dezelfde partij. „Groen komt in het VVD-programma voor Amsterdam zeer uitgebreid aan de orde, terwijl dezelfde partij in Dordrecht het thema niet één keer noemt“, zegt onderzoeker Peter Visschedijk.

De VVD is nog steeds de partij die het minste aandacht heeft voor groen, op de voet gevolgd door SP en ChristenUnie. Het onderwerp krijgt van D66, PvdA en CDA ongeveer evenveel aandacht. GroenLinks scoort bijna vanzelfsprekend het hoogst. Het maakt volgens Alterra nauwelijks verschil om welke stad het gaat en waar die in Nederland ligt. Ook het aantal partijen dat meedoet aan de raadsverkiezingen, heeft geen invloed op het noemen van groen in de programma's.

BUURTUIN, SAMEN - TIJDELIJK - DUURZAAM

De overheid en de burger, het zijn twee verschillende diersoorten. Elk houdt zijn grote schoonmaak op een ander moment. Ze worden in tegengestelde seizoenen wakker voor het groen om hen heen. De overheid, wanneer de burger druk is met zichzelf. De burger, juist wanneer de overheid met andere dingen bezig is.

In buurtuinen komt veel moois uit de grond. Dat begint al voor ze zijn aangelegd, omdat ze haast niets kosten en weinig procedures vereisen. In een paar maanden kan een buurtuin al worden gerealiseerd. En in de herfst kan de grond ook zo weer een andere invulling krijgen. Maar de belangrijkste oogst is wel dat er door burens gepraat wordt: "Kom zaterdag naar de apero, in de BUURTUIN!"

De Buurtuin is een groene ruimte in de stad die tijdelijk geschikt is gemaakt voor ontmoetingen tussen en activiteiten van bewoners en gebruikers van de wijk waarin de tuin is gesitueerd. De Buurtuin is groen ingericht. Dat wil zeggen dat duurzaam gebruik van de ruimte voorop staat, naast behoud van stedelijke biodiversiteit, ontwikkeling van kennis en verspreiding daarvan onder de gebruikers en beheerders van de tuin. De bestemming van de grond waarop de buurtuin ligt kan op termijn veranderen. Dit is in een contract tussen lokale overheid en gebruikers vastgelegd.

ZEVEN LEVENS VAN EEN GROENE KAT

Groen is een kat met zeven levens. Ze kan al die levens tegelijkertijd leven zonder te struikelen. Natuurlijk speelt ze een rol van betekenis als gezichtsbepalende factor in de openbare ruimte. Maar de groene kat kan veel meer! Groen is een probaat middel om uiteenlopende doelen te realiseren:

Groen vermindert de luchtvervuiling, zorgt voor de waterberging en dempt geluidsoverlast.

Groen verhoogt de waarde van onroerend goed.

Groen verlaagt de kosten van de volksgezondheid.

Groen draagt bij aan de sociale cohesie in een buurt. Gedeelde trots, zorg en verantwoordelijkheid.

Groen verkoelt in hete periodes, en daar zullen we in de toekomst nog vaak van profiteren.

Groen draagt bij aan een leefomgeving van hoge kwaliteit waar bedrijven zich graag vestigen.

Groen zorgt haast vanzelf voor een omgeving met een rijke biodiversiteit.

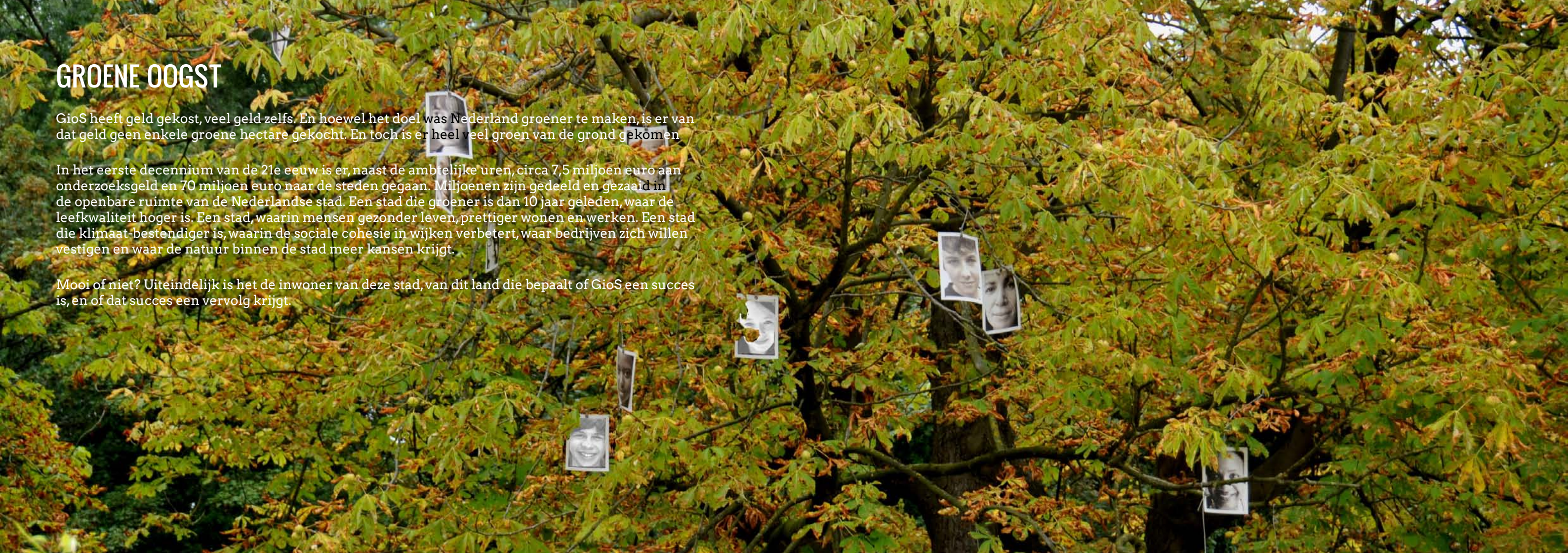

GROENE OOGST

GioS heeft geld gekost, veel geld zelfs. En hoewel het doel was Nederland groener te maken, is er van dat geld geen enkele groene hectare gekocht. En toch is er heel veel groen van de grond gekomen

In het eerste decennium van de 21e eeuw is er, naast de ambtelijke uren, circa 7,5 miljoen euro aan onderzoeksgeld en 70 miljoen euro naar de steden gegaan. Miljoenen zijn gedeeld en gezaaid in de openbare ruimte van de Nederlandse stad. Een stad die groener is dan 10 jaar geleden, waar de leefkwaliteit hoger is. Een stad, waarin mensen gezonder leven, prettiger wonen en werken. Een stad die klimaat-bestendiger is, waarin de sociale cohesie in wijken verbetert, waar bedrijven zich willen vestigen en waar de natuur binnen de stad meer kansen krijgt.

Mooi of niet? Uiteindelijk is het de inwoner van deze stad, van dit land die bepaalt of GioS een succes is, en of dat succes een vervolg krijgt.

LITERATUUR

Bervaes J., 2000: Handboek voor inrichting en beheer van het landelijk gebied / Cultuurtechnisch vademecum. Jonkhof, J.F. (red): Hoog uit het Noorden, toepasbaarheid van de 5de Eo Wijers prijsvraag voor de beleids- en ontwerppraktijk van Noord-Nederland. Wageningen-UR, 2000Van Dooren N., H.Harsema en J.F.Jonkhof (ed.). catalogus Groen wonen, voorbeelden van bestaande of geplande groene woonmilieus. 2000. Alterra / De Blauwe Kamer. Kwaadsteniet, P.I.M. de, J.F. Jonkhof & S.P. Tjallingii: Leve(n)dje stadwateren; werken aan water in de stad. Utrecht, STOWA, 2000. STOWA Rapp. 15Van den Berg, A.[E.] (2000): Voor je gezondheid. In: B. van Leeuwen, J. van Leeuwen & W. van Strien (red.), Organiseer je eigen natuur; wegwijzer voor natuurprojecten. Utrecht: KNNV, blz. 39-43. Van den Berg, A.[E.], Diederén, P. & Hillebrand, H. (2000) Maatschappijwetenschappen op maat; inhoud en structuur van Wageningen maatschappijwetenschappelijk groene ruimte onderzoek. Den Haag, Kenniseenhed Maatschappij. Notitie KE.00.01,80 blz Van den Berg, A.E., & De Vries, S. (2000) Het binnenstedelijke buitengevoel. Levende Natuur,101,182-185 (artikel downloaden) Bujs, A.[E.] & A.[E.] van den Berg (2000). Belevingsonderzoek met een virtueel bos. Agro-informatica 13, 29-31.Oost, L.; Timmermans, W. (2000)Never a dull moment; studie naar toekomstige vrijetijdsbesteding onder sterk stedelijke invloedssfeer in de zuidelijke RandstadWageningen, Alterra,2000,26 blz Snep, R.P.H.; Timmermans, H.; Timmermans, W. (2000)Populatienetwerken in de stad Arnhem; een pilotstudie aan de hand van een tweetal vogelsoortenWageningen, Alterra, 2000. Alterra Rapport 152, 46 blz Timmermans, W.; Roggema, R.; Jonkhof, J.F. (2000)Duurzame stedelijke ontwikkeling: innovaties via tussenstappen; hoe denken de plannenmakers?ROM Magazine 18 (2000), 5: 6-9 Timmermans, W.; Top, I.M. van den (2000)Een groen bedrijventerrein in AlkmaarIn: B. van Leeuwen, J. van Leeuwen & W. van Strien (red.), Organiseer je eigen natuur; wegwijzer voor natuurprojecten. Utrecht, KNNV, 2000, blz 156-159 Timmermans, W.; Snijders, H.; Jonkhof, J.F. (2000)Van Barendrecht naar Berendrecht, een corridorstudie[Wageningen, Alterra], t.z. Alterra-rapport 163,73 blz Timmermans Oost, L.W.; Bezemer, V. (2000)Groen, natuur en ecologie hebben het moeilijk in grote projecten; biodiversiteit is geen begrip waar een bouwster snel wakker van ligtROM Magazine 18 (2000), 7/8: 8-10 Amersfoort, E. Gerritsen en L.M. van den Berg (2001) Zo kan het lukken! Inspirerende voorbeelden en financieringsmogelijkheden voor de Groen-blauwe Structuur van, Alterra-rapport 362, 78 Wageningen, 2001Bezemer, V.; Daalder, R. (2001) Groen; the urban power, Wageningen, AlterraBlom, G.E., De jongen, J.M. & Timmermans, W., 2001: Stad-Land in onderzoek. Alterra rapport 259. Wageningen/Berg, L.M. van den (2001)Hoe word je stadsboer? resultaten van verkenningen bij Tilburg en ZoetermeerGroen 57 (2001), 4Eijk, P. van; Tjallingii, S.P.; Top, I.M. van den (2001) Workshops for sustainable urban development Nordisk Arkitekturforsk. / Nordic J. archit. Res. 14 (2001), 4: 45-60 Gerritsen, E., Berg, L.M. van den (2001)Inspirerende voorbeelden en financieringsmogelijkheden voor de groen-blauwe structuur van Amersfoort Wageningen, Alterra, 2001. Alterra-rapport 362,73 blz Jonge, J.M. de (2001)Zorgzaam groen wonen; een verkenning van kansen voor het combineren van wonen, zorg en groen Wageningen, Alterra, 2001. Alterra-rapport 133, 54 blzVan den Berg, A.E., & Van den Berg, M.M.H.E. (2001)Van buiten word je beter; een essay over de relatie tussen natuur en gezondheid. Wageningen, Alterra,Brinkhuijsen, M., G. Blom, & H. Snijders (2002), De leuke weg. Essay over mobiliteit en ruimtelijke planning, Wageningen: Alterra, 484.Jansen, S.; Snep, R.P.H.; Hoogveen, Y.R.; Goossen, C.M. (2001) Natuur in en om de stadJonge, J.M. de (2001) Zorgzaam groen wonen; een verkenning van kansen voor het combineren van wonen, zorg en groen Wageningen, Alterra, 2001. Alterra-rapport 133, 54 blz Jonkhof, J.F. & M.P. Wijermans. 2001 De Deltametropool: een grenzeloos parklandschap[Jonkhof, J.F. & W. Timmermans m.m.v. J. Borsboom-van Beurden & L. Crommentuijn. 2001. Groen wonen tussen stad en landJonkhof, J.F.; Timmermans, W.; Borsboom-van Beurden, J.; Crommentuijn, L. (2001)Groen wonen tussen stad en land Wageningen [etc.] : Alterra [etc.], (Werkdocument / Planbureau-werk in uitvoering 2001/18) Snep, R.P.H., P.F.M. Opdam, J.M. Baveco, M. Wallis de Vries & W. Timmermans. 2001.Stadsranden als bron voor natuurkwaliteit in de stad. Het voorbeeld van de Rotterdamse deelgemeente Hoogvliet. Concept rapport, Alterra, Wageningen.Tuunnissen, H.A.M. (2001) Establishment of an urban GIS in the framework of the Greenscom project; pilot study Houten (the Netherlands) In: S.[P] Tjallingii, [I.]M. van den Top & C.[B.E.M.] Aalbers, Case study manual; work package 3. Wageningen, Alterra, 2001, Appendix I Tjallingii, S.P.; Top, I.M. van den; Aalbers, C.B.E.M. (2001) Case study manual; work package 3Wageningen, Alterra,2001Visschedijk, P.A.M.; Gerritsen, E. (2001)Groene opgaven G30 steden noordwestWageningen, Alterra,2001,25 blz Timmermans, W.; Snijders, H. (2001)Huizen en kantoren voor natuur / Building houses and offices to improve wildlifeIn: W. Timmermans (red.), Natuur en de stad; verstedelijking, een instrument voor het natuurbeliefd? / Wildlife and the city; urbanisation as an instrument for wildlife policy? Best, Aeneas, 2001, blz 56-61Timmermans, W. (2001)Natuur en de stad; verstedelijking, een instrument voor het natuurbeliefd? / Wildlife and the city; urbanisation as an instrument for wildlife policy?Best, Aeneas, 2001, 69 blz Timmermans, W.; Perik, A. (2001)Nieuwe generatie stad-landGroen 57 (2001), 1: 6-12 Schie 2.0.; Kuypers, V.; Timmermans, W. (2001)Snackloket lJburg / The lJburg snack counterIn: W. Timmermans (red.), Natuur en de stad; verstedelijking, een instrument voor het natuurbeliefd? / Wildlife and the city; urbanisation as an instrument for wildlife policy? Best, Aeneas, 2001, blz 40-45 Timmermans, W.; Scherpenzeel, K. van (2001)Ecologische hoogstructuur / Ecological skylineIn: W. Timmermans (red.), Natuur en de stad; verstedelijking, een instrument voor het natuurbeliefd? / Wildlife and the city; urbanisation as an instrument for wildlife policy? Best, Aeneas, 2001, blz 46-51 Timmermans, W.; Bujs, A. (2001)Vijf natuurbelieden / Five images of natureIn: W. Timmermans (red.), Natuur en de stad; verstedelijking, een instrument voor het natuurbeliefd? / Wildlife and the city; urbanisation as an instrument for wildlife policy? Best, Aeneas, 2001, blz 34-39 Timmermans, W.; Schie 2.0. (2001)Ecoducten / Green bridgesIn: W. Timmermans (red.), Natuur en de stad; verstedelijking, een instrument voor het natuurbeliefd? / Wildlife and the city; urbanisation as an instrument for wildlife policy? Best, Aeneas, 2001, blz 52-55Video; Kolkman Video 'Ontmoetingen stad en landbouwGerritsen E. & Timmermans W. (2002). Groene metropolen het eerste jaar Alterra, Wageningen. Aalbers, C.B.E.M., J.F. Jonkhof, 2003. Plannen met Principes. S2N de strategie van de twee netwerken revisited. Alterra. Wageningen.Aalbers, C.B.E.M., T. Ekamper, S.P. Tjallingii, I.M. van den Top, 2002. The Utrecht-Houten case Study; workpackage 4. Alterra. Wageningen.Aalbers, C.B.E.M., J.F. Jonkhof 2003. Plannen met Principes. De strategie van de twee netwerken revisited. Alterra. Wageningen.Aalbers, C.B.E.M.; Ekamper, T. (2002) Meer lokale kennis moet conflicten over groen en verstedelijking bestrijden; de nationale context in Zweden Groen 58 (2002), 11: 6-13 Baveco, H., J.C.A.M. Bervaes & J.Vreke. 2002 Advies over de ontwikkeling van modellen voor hetNatuurplanbureauBerg, A.E. van den, S. Blok, M.H.C. Hueber, J. Köbben, M.B. Schöne, 2003. De beleving van collective tuinen: ontwerpen voor doel groepen op basis van belevingsonderzoek. Alterra-document. Wageningen.Berg, L.M. van den, et al. (in voorbereiding). Project Discription Pulse. Alterra. Wageningen.Bezemer, V., P.A.M. Visschedijk, J.C.A.M. Bervaes & T.A. de Boer. 2002. Groene meters. Toetsing van de groennorm uit het Beoordelingskader Groen in de stad. Alterra-rapport 584. Wageningen.Bezemer, V.; Visschedijk, P.A.M. (2002) G10S ambities van de G30 Wageningen, Alterra, 2002. Alterra-rapport 500, 40 blz Blom G.E., R. Groot, 2003. Analyse uitwerking Ruimte voor Ruimtebelied. Alterra-rapport 676, Wageningen. Blom G.E., 2003. Frankfurt / Rhein-Main de groene netwerkstad. Alterra-rapport 677. Wageningen. Blom, G.E. J.F. Jonkhof, R.P.H. Snep, 2002. Opgaven voor stedelijk ontwerp. Bouwstenen stedelijk water en stadsnatuur voor Almere-Poort Noord. Alterra-rapport 545. Wageningen. Blom G.E., 2021. Hydrologische en ecologische systeemanalyse Park Brederode Bloemendaal. Bijlage bij het concept Masterplan Park Brederode Bloemendaal. Alterra. Wageningen. Bosk en Greide, 2002. Jaarverslag 2001 Bosk & Greide. Oudemirdum. Brebbia, et al. 2002. The Sustainable City 2, Urban Regeneration and Sustainability. WIT Press. Southampton.Eck, W. van, R. Groot, K. Hulsteyn, P.J.A.M. Smeets, M.G.N.van Steekelenburg, 2002. Voorbeelden van agribusinessparken. Alterra-rapport 594. Wageningen.Eijk, S.C.H.J. van, W.J.B. Rozendaal, 2002. Stadsrand: Rood en Groen. Een inrichtingsconcept voor stadsranden ontwikkeld aan de hand van de noordelijke Randstad. Alterra-rapport 593. Wageningen.Graaf, A.E. de (2002) Duurzame stedelijke ontwikkeling in en rond het Ilmeer;

benadering en advies Wageningen, Alterra, 2002. Alterra-rapport 587, 71 blz Groot, R., J. Kruit, 2002. Essay bestemmingen risicozones. Intern rapport Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat Generaal Goederenvervoer – lading en risicobeleid.Groot, R.; Mansfeld, M.J.M. van; Volkerts, A.; Vreke, J. (2002)Haalbaarheidsstudie “over de bewoonde brug” oostflank Venlo; oplossingen voor de robuuste verwerking van infrastructuur en ecologische structurenWageningen, Alterra, 2002. Alterra-rapport 591,111 blz Gerritsen, E. & Compaaen, 2002. Meningspeiling ten behoeve van Floriade publieksdebatten 24, 25 en 26 september 2002. Alterra-document. Wageningen.Groot, A.M.E. (in voorbereiding). Verslag ontwerpatelier Kennislandgoed Flevoland. Alterra. Wageningen.Groot, R., M.J.M. van Mansfeld, A. Volkerts, J. Vreke, 2002. Haalbaarheidsstudie ‘over de bewoonde brug’ oostflank Venlo. Oplossingen voor robuuste verwerking van infrastructuur en ecologische structuren. Alterra-rapport 591. Wageningen. Huijser, M.P., G. Migchels, 2002. Kennislandgoed Flevoland. Een verkenning. Proefstation Veehouderij. Lelystad.Jansen, S., R.P.H. Snep, Y.R. Hoogveen, C.M. Goossen, 2001. Natuur in en om de stad. Intern werkdokument 2001/04. Natuurplanbureau. Wageningen.Jonge, J.M. de & J.F. Jonkhof, 2002. Sturen door stimuleren, terugkijken en vooruitblikken.Alterra-rapport 568. Wageningen. Jonkhof, J.F., A. van den Berg, 2002. Groen leven, verkenning Experimentenprogramma Plattelandsvernieuwing. Alterra-rapport 578, Wageningen.Jonkhof J.F., M. Wijermans, 2002. Groen wonen in de Deltametropool. Plandagen 2002.Jonkhof J.F., L.M. van den Berg, 2002. Verkenning Experimentenprogramma Plattelandsvernieuwing. Alterra rapport 578, Wageningen.Knooppunt Arnhem – Nijmegen, Provincie Gelderland, KANGemeenten, 2003. Visie stedelijk netwerk KAN. Projectbureau KAN. Nijmegen.Kolkman, G.; Ploeg, J.D. van der; Berg, L.M. van den (2002) Renewed link between urban and rural areas In: C.A. Brebbia, J.F. Martin-Duque & L.C. Wadhwa (eds.), The sustainable city II; urban regeneration and sustainability. Southampton (UK) etc., WIT,2002, pp. 917-923 Kwak, R.G.M. 2002. De aanwezigheid van beschermde soorten uit de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn in het plangebied van: - bestemmingsplan “Stadsas Noord” Gemeente Nijmegen en aanwijzingen tot het voorkomen van schade aan de populaties en mogelijkheden voor mitigerende en compenserende maatregelen; - Resultaten van een quick scan - Alterra-rapport 530. Wageningen.Kwak, R.G.M. 2002. De aanwezigheid van beschermde soorten uit de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn in het plangebied van: - bestemmingsplan “Woonpark Oosterhout” Gemeente Nijmegen en aanwijzingen tot het voorkomen van schade aan de populaties en mogelijkheden voor mitigerende en compenserende maatregelen; - Resultaten van een quickscan - Alterra-rapport 531. Wageningen.Kwak, R.G.M. 2002. De aanwezigheid van beschermde soorten uit de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn in het plangebied van: - bestemmingsplan “Lent Oost” Gemeente Nijmegen en aanwijzingen tot het voorkomen van schade aan de populaties en mogelijkheden voor mitigerende en compenserende maatregelen; - Resultaten van een quickscan - Alterra-rapport 532. Wageningen.Kwak, R.G.M. 2002. Inventarisatie van de flora en fauna in 2002 in het plangebied “De Waalsprong”, gemeente Nijmegen. Aanwezigheid van beschermde soorten uit de Flora- en Faunawet en de Vogel- en Habitatrichtlijn en aanwijzingen tot het voorkomen van schade aan populaties en mogelijkheden voor mitigerende en compenserende maatregelen en pro-actief plannen. Alterra-rapport 569. Wageningen.Luijckx, T., 2002. Troubled water. Agricultural non-point pollution in the catchment area of Taihu Lake. Afstudeerverslag Leerstoelgroep Landgebruikspanning Wageningen Universiteit en rapport Grotmijl. Wageningen.Mansfeld, M.J.M., M. Brinkhuijsen, E. Zuidema, G.J. Blom, B. Harms, Y. Heriegiers, J. Klijn, I. Mulders, P. Smeets, Li Xiuzhen, 2002. Manzi for all. Landscape ecological design, arranging concepts and principles for the Chongming East Headland, Shanghai Municipality, Peoples Republic China. Alterra & Enno Zuidema Stedebouw. Wageningen.Peeters, M., Timmermans, W. (2002) Grisgroen knooppunt A6, voor een verder gezicht over de omgeving: een nieuw, toepasbaar concept binnen de groene ruimte van Nederland In: P.van Mullekom & D. Zijderlaan (red.), Samenvattingen (voordrachten en posters), 14e nationaal symposium BodemBreed. Gouda, SKB, 2002, blz. 128-129 Petrus P. T. Maas, 2003. Frankfurt / Rhein-Main de groene netwerkstad. Een artikel in het tijdschrift Gro Schuler, Y.D. et al. (in voorbereiding). Zorgzone in ontwikkeling: nieuwe netwerken in Deventer en omgeving. Alterra.Wageningen.Schuler, Y.D., 2002. Businessplan ‘de Hoge Born’ (versie januari 2003). Alterra. Wageningen.Schuler, Y.D., 2002. Hoge Born land goed voor u. Visie op de ontwikkeling van de Hoge Born. Verslag kerngroepbesprekingen. Alterra. Wageningen.Schuler, Y.D., P. Chardon, 2002. Atelier landgoed de Hoge Born: onderwijs en onderzoekstema’s. Verslag atelierbijeenkomst. Alterra. Wageningen.Schuler, Y.D. 2002. Twee nieuwsbrieven voor betrokken organisaties bij het project ‘de Hoge Born’. Nr.1 mei 2002, nr. 2 september 2002. Alterra. Wageningen.Snep, R.P.H., 2002. Ecologische gevolgen van de verdwijning van een tweetal groenstructuren ten behoeve van woningbouw in de dorpskern van Winterswijk. Inventarisatie van aanwezig natuuruwaarden, in het bijzonder vleermuizen, vogels en flora. Alterra-rapport 639. Wageningen.Timmermans, W., 2002. Ideeënmachine eco+stad. Intern document. Alterra. Wageningen.Timmermans, W.; Berg, L.M. van den; Luttik, J. (2002) New housing schemes: urbanisation that incorporates nature In: C.A. Brebbia, J.F. Martin-Duque & L.C. Wadhwa (eds.), The sustainable city II; urban regeneration and sustainability. Southampton (UK) etc., WIT,2002, pp. 259-271 Timmermans, W.; Jonkhof, J.F.; Kolkman, G. (2002) landelijk gebied: van productie naar consumptie ROM20 (2002), 3: 12-16 Timmermans, W.; Jonkers, D.A. (2002) Stadsnatuur en draagvlakIn: Handboek ruimtelijke ordening en milieu; editie 2001-2002 / Roggema, R.E., Schreuders, A.J.M., Janssen, M.O., Hofstra, H., Vuijk, E.J., Jansen, C.W., Timmermans, W., - Alphen aan den Rijn : Kluwer, Tonneijck, A.E.G. & M. Blom-Zandstra, 2002. Landschapelementen ter verbetering van de luchtkwaliteit rond de Ruit van Rotterdam. Taal 152. Plant Research International (PRI). Wageningen.Top, I.M. van den, A. Stortelder, R. Schrijver, 2003. Boeren voor natuur. Brochure. Alterra, Lel. Wageningen.Top, I.M. van den, A. Corporaal, I. Kruit, 2002. Estafette Stad Land. Brochure. Alterra. Wageningen.Top, I.M. van den; Corporaal, A.; Kruit, J.; Balduk, C. (2002) Keuzes maken in Netwerkstad Twente; groen-blauwe kwaliteiten als uitgangspunt Wageningen, Alterra. 2002. Rapport 473,51 blz Top, I.M. van den; Corporaal, A.; Kruit, J.; Tummers, J.; Berg, B. van den (2002)Landschappelijk startkapitaal van de netwerkstad; een structuurvisie voor het middengebied Enschede-Hengelo Wageningen, Alterra, zj. Alterra-rapport 470, 82 blz Top, I.M. van den, T. Ekamper, R. Hendriks, 2002. Script Groenstructuur: voor het kijken over grenzen in de onvoltooidde ruimte. Alterra. Wageningen.Werner, M., R. le Rutte, E. Gerritsen, H. Eijssackers, W. Timmermans, 2003. Debat Stad & Land 2002. Verslag van een driedaagse reeks publieksdebatten over Natuur in de Stad, Stad en Landbouw en Groen Wonen op de Floriade. Brochure. Alterra. Wageningen.en, nr. 1/2003.Rutte, R. le, 2002. Verslag bijeenkomst zorginstellingen. Alterra. Wageningen.Schuler, Y.D., 2002. Verslag van de excursie zorglandbouw. Alterra. Wageningen. Literatuur Script Groenstructuur: Faludi, A., Van der Valk, A.J. (1994). ‘Rule and Order: Dutch Planning Doctrine in the Twentieth Century’, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht. Healy, P (1997). Collaborative planning: shaping places in a fragmented society. London: Macmillan Press, Houndsmills Top, [I.]M. & M. van der Zouwen (2000). Europees natuurbelied in Nederland: een pionier die zichzelf in de weg loopt. Landschap 17 (2000), 2: 81-96.Tummers, L.J.M. en J.M. Tummers-Zuurmond (1997). Land in de Stad; De stedenbouw van de grote agglomeratie. Uitgeverij Thoth, Bussum.Tummers, L.J.M., J.M. Tummers-Zuurmond, J. Jonkhof en M. van den Top (2000).Land in de Stad; Een groene visie op het regionaal ontwerp. Alterra-rapport 132, Wageningen.Wallagh G. en D. Ginter, 2001. Structuurplanning, terug van, bijna altijd, weggeeweest, Bureau voor ruimtelijke ontwikkeling en volkshuisvestingGerritsen E. & Timmermans (2003) Groene metropolen het tweede jaar. Wageningen: Alterra Van den Berg A.E., M.O.M. van de Ven & J. Lengkeek (2002) De maatschappelijke en economische waardering van de beplantingsmethoden in het stedelijk gebied: de integrale beplantingsmethode vergeleken met de traditionele bijlvers-wijkers methode. Alterra, WageningenAalbers, C.B.E.M.; Ekamper, T. (2003) Greenscom case studies Houten en Utrecht Groen : vakblad voor groen in stad en landschap (3). - p. 14 - 20. Aalbers, C.B.E.M.; Jonkhof, J.F. (2003) Planning met principes; / S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisitedBoxtel : Aeneas, Berg, A.E. van den; Blok, S.; Hueber, M.H.C.; Köbben, J.; Schöne, M.B. (2003)De beleving van collective tuinen; ontwerpen voor doelgroepen op basis van belevingsonderzoekAlterra, (Alterra-rapport / Reeks Belevingsonderzoek 655 / 6) Berg, L.M. van den; Wijk, M.S. van; Pham Van Hoi, (2003)The transformation of agriculture and rural life downstream of HanoiEnvironment and Urbanization 15 (1). - p. 35 - 52. Bervaes, J.C.A.M. (2003) Huizen verkopen beter door water en natuurIn: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Bujs, A.E., Timmermans, W., - Wageningen : Blauwdruk, Bezemer, V. & P.A.M. Visschedijk (2003). Groene meters deel II. Analyse van het stedelijk groen in de G30 steden. Wageningen: Alterra. Bezemer, V. en P.A.M. Visschedijk. 2003. Groen in en om de stedelijke netwerken in Landsdeel Oost. Alterra-rapport. Wageningen.Bezemer, V. In print. Balans tussen groei en groen. Groen in en om de middelgrote steden in Landsdeel Oost. Alterra-rapport. Wageningen.Blom, G.E.; Groot, R. (2003) Verkenning vrijkomende agrarische bebouwing en groen wonen; wonen in een schuur, mag dat? Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 676) Blom, G.E., Meurs, P. et al, in print. Monument en mobiliteit. Projectbureau Belvédère. Utrecht. Bremen, K. van; Jonkhof, J.F. (2003)Groen wonen in stad en land; over groene woonmilieus en een samenhangend beleid voor stad en land Alterra, (Alterra-rapport 873) Brinkhuijsen, M.; Verkade, G.J. (2003) De stad: onmisbaar voor ontwikkeling van het buitengebied; transferium Steenwijk Nova Terra 3 (3). - p. 27 - 31. Brinkhuijsen, M.; Olthof, B.; Pohl, N.; Kroon, H.J.J. (2003) Natuur kun je ontwerpenIn: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Bujs, A.E., Timmermans, W.,

Wageningen: Blauwdruk, Buijis, A.E., Luttikh, J. (2003) Samen baan voor nieuwe natuurbeelden: In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Buizer, I.M. 2004. Bestuurskundige kijk op veran: oordeelkundig voor natuur. In: Wageningen Academic Publishers Coll, M., 2003. First Review Report. Werkdokument project Greencluster. Dublin.Eweg, R.; Aalbers, C.B.E.M. (2003) Wageningen Ecopolis: Planning met principes / S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisited / Aalbers, C.B.E.M., Jonkhof, J.F., - Bostel: Aeneas, Gerritsen, E. & C.M. Goossen, 2004. Beoordeling van recreatieve beleevingsferen door inwoners van Apeldoorn. Een onderzoek naar de wensen van inwoners van de gemeente Apeldoorn over het toekomstige gebruik en beleving van de Groene Mal. Alterra-rapport 891. Wageningen. Gerritsen, E., Timmermans, W. (2003) Groene metropolen : het tweede jaar 2002 Wageningen: Alterra, Gerritsen, E., Timmermans, W., Sney, R.P.H.; Berg, A.E. van den; Schöne, L., Top, I.M. van den; Schuler, Y.D., Kolkman, G., Jonkhof, J.F.; Aalbers, C.B.E.M.; Kwak, R.G.M.; Blom, G.E., Brinkhuijsen, M., Mansfeld, M.J.M. van; Berg, L.M. van den (2003) Green Metropolis: the second year Wageningen: Alterra, Haas, H. de; Aalbers, C.B.E.M., Jonkhof, J.F. (2003) Morra park, Drachten: Planning met principes / S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisited. Aalbers, C.B.E.M., Jonkhof, J.F., - Bostel: Aeneas, Jacobs, M.H.J., Lengkeek, J., Brinkhuijsen, M. (2003) Op jacht naar de natuur van de belevenismatenschap: In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Jap, P. van der, L. van den Berg. 2003. 'Greencluster: Network of research project on green urban space Brochure Alterra. Wageningen. Jonge, J.M. d. & Jonkhof, J.F. 2002. Sturen door Stimuleren; Terugkijken en vooruitblikken. Alterra-rapport 568. Wageningen. Jonkhof, J.F. en M. Van Winsum-Dijkstra. Het lijn hier wel buitenland, ontwikkelingen rond recreatie en toerisme. Alterra-rapport 800. Wageningen 2003. Jonkhof, J.F.; Wijermans, M.P. (2003) De deltametropool is een grenzeloos gevarieerd parklandschap. In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Jonkhof, J.F., Timmermans, W. (2003) Groen wonen: de angst voor de stad voorbijn: In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Jonkhof, J.F.; Aalbers, C.B.E.M.; Timmermans, W. (2003) Op jacht voor de toekomst: Planning met principes: S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisited / Jonkhof, J.F., Aalbers, C.B.E.M., - Bostel: Aeneas, Jonkhof, J.F. (2003) Chaining waters: Planning met principes / S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisited / Aalbers, C.B.E.M., Jonkhof, J.F., Bostel: Aeneas, Kattenwinkel, F. & B. Muskens, M. Visser. 2003. Project Mobil Natuurreservaat. Een verslag van ontwerp en realisatie van een rijdend natuurgebied. Stageverslag onder begeleiding van Hogeschool Larenstein (F. van den Goorbergh) en Alterra (E. Gerritsen). Velp, Wageningen. Kolkman, G. en J. de Jonge, m.m.v. M. Pleijte. 2000. Sturen in Stadslandbouw, een agenda voor de toekomst. In: Sturing Stad Land (2000). Redactie M.v.d. Top en T. Selnes. Alterra-rapport 006. Wageningen. Kolkman, G., Ploeg, J.D. van der; Timmermans, W., Berg, L. van den; Borgstien, M.H. (2003) Stad en land verdienen (aan) elkaar: In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / M. Woestenburg, Arjen Buijis, Wim Timmermans, - Wageningen: Uitgeverij Blauwdruk, Koster, A., Oosterbaan, A. (2003) Ecologisch groenbeheer brengt de natuur de stad in: In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Luitjen, J., Jonkhof, J.F. (2003) Waalsprong Nijmegen: Planning met principes / S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisited / Aalbers, C.B.E.M., Jonkhof, J.F., - Bostel: Aeneas, Mann, E.J.A. 2003. Natuur in het grensgebied tussen België en Maastricht. Afstudeerverslag. Wageningen, januari 2003. Peeters, R. 2003. Planmakers en plantrekkers. Afstudeerverslag, Wageningen, maart 2003. Rutte, R.J.M. 2003. Notitie Platform Groene Diensten. Intern werkdokument Alterra. Wageningen. Schuler, Y.D. G.E. Blom, M. Borgstein, J. Hassink, M. van der Lans, R.J.M. de Rutte, 2003. Zorgenetwerk in ontwikkeling, regionale aanpak voor nieuwe netwerken gericht op zorgactiviteiten regio Deventer. Olst-Wijhe. Alterra-rapport 726. Sney, R.P.H.; Kwak, R.G.M. (2003) Vlinders houden van fabrieken. In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Sney, R.P.H., Timmermans, W.; Kwak, R.G.M. (2003) Spatial relations in animal urban ecology, applying ecological principles to a fascinating landscape: the city. In: Ecosystems and sustainable development IV, Volume 1. - Southampton (UK): WIT Press, Fourth international conference on ecosystems and sustainable development (ECOSUD IV) Timmermans, W.; Jonkhof, J.F.; Tjallingii, S.P. (2003) Planning met stromen maakt de stad natuurlijk: In: Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking / Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W., - Wageningen: Blauwdruk, Timmermans, W.; Jonkhof, J.F. (2003) De sleutelbegrippen / Core elements of the strategy: Planning met principes / S2N, de strategie van de twee netwerken revisited / Planning on principle; S2N, the strategy of the two networks revisited / Aalbers, C.B.E.M., Jonkhof, J.F., - Bostel: Aeneas, Timmermans, W.; Sney, R.P.H. (2003) Combining urban development and wildlife overpasses together in one multifunctional and multilevel building across highways; innovative nature concepts in highly urbanised areas: Ecosystems and sustainable development IV, Volume 1. - Southampton (UK): WIT Press, Fourth international conference on ecosystems and sustainable development (ECOSUD IV) Top, I.M. (Marleen) van den, A.H.F. Stortelder, T. Ekamper, J. Kruit, R. Kwak, R. Schrijver, J. Schievink, C. de Vries, 2003. Boeren voor Natuur in de Polder van Biesland. Alterra-rapport 770. Wageningen. Top, I.M., T. Ekamper, J. Kruit, C. Steuten, H. Tieszen, 2003. Grenzeloos grensgebied. Maastricht, Lanaken, Riemst. Alterra-rapport 803. Wageningen. Veera, S., 2003. Tussen Albertkanaal en Maastricht. Afstudeerverslag. Wageningen Universiteit, juni 2003. Werner, M., de Rutte, R.J.M.; Gerritsen, E.; Eijssackers, H.J.P.; Timmermans, W. (2003) Debat stad & land 2002: verslag van een driedaagse reeks publieksdebatten over natuur in de stad, stad en landbouw en groen wonen gehouden op de Floriade Wageningen: Alterra, West 8 & Alterra 2003. 'Voortuin Almere-Poort' (concept ontwerp kantooradot 6.e.o.) i.o.v. Dura Vermeer Vastgoed, Leidschendam. Windt, N. van der, G. Kolkman, G.E. Blom, i.s.m. G. Straver. 2003. De Glind, waar jeugd en toekomst telt. Een verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingskansen van het jeugdgrd van de Glind. Alterra-rapport 806. Wageningen. Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W. (2003) Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking. ISBN 90-75271-107. Uitgever: Blauwdruk, Wageningen. Woestenburg, M., Buijis, A.E., Timmermans, W. (2003) Wie is bang voor de stad? Essays over ruimtelijke ordening, natuur en verstedelijking. Wageningen: Blauwdruk, Yntema, U. 2003. Uitgraaf wonen. Een afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van wonen in eigen groen. Afstudeerverslag. Leerstoelgroep Aalbers, Carmen en Tamara Ekamper: Meer Lokale kennis moet conflicten over groen en verstedelijking bestrijden. Artikel in Groen, november 2002, p. 6-13. Aalbers, Carmen en Tamara Ekamper: Groen: case studies Houten en Utrecht. Artikel in Groen, maart 2003, p. 14-20. Aalbers, Carmen, Veel te winnen door samenwerking aan openbaar groen in de stad, Groen: veertien Europese ervaringen. Artikel in Groen, juni 2003, p. 32-41. Aalbers, Carmen, Tamara Ekamper, Sybrand Tjallingii, Marleen van den Top: The Utrecht-Houten case study, Groen: Werkpakage 4, Alterra, Wageningen, de Netherlands, April 2002. Alterra: 'New approaches to Communicating Urban Growth and Green'. Brochure. Wageningen, 2003. Alterra: Nieuwe benaderingen van groen in stedelijk ontwikkeling. Poster. Wageningen, 2003. Atwell, Karen, Ole Michael Jensen: The Aarhus Study, Groen: Werkpakage 8, Statens Byggeforskningsinstitut, by og Byg, Hoersholm, Denmark March, 2002. Auclair, Elizabeth, Didier Vanoci: The Cergy-Pontoise case study, France. Groen: Werkpakage 5, FORS Recherche Sociale, Paris, France, April 2002. Auclair, Elizabeth, Didier Vanoci: Evaluation of the case studies, Groen: Werkpakage 4, FORS Recherche Sociale, Paris, France, April 2003. Birgersson, Lisbeth, Björn Malbers, Knut Strömberg: Governance and Communication, Groen: Werkpakage 1 Chalmers University, Göteborg, Sweden, March 2001. Ekamper, Tamara en Carmen Aalbers: Communication experiences among researchers and practitioners in the EU research project 'Communication Urban Growth and Green' (Groen: case). Wageningen, 2003. Jensen, Ole Michael en Karen Atwell: Denemarken: Evenwicht brengen tussen stadsgroen en stadsgroen. Artikel in groen, januari 2003. P-6-13. Lapintie, Kimmo, Olli Majaila, Taina Rajanti: Governance and Policy Instruments, Groen: Werkpakage 2, Helsinki University of Technology, Helsinki Finland, March 2001. Lapintie, Kimmo, Olli Majaila, Taina Rajanti: The Helsinki and Tampere Case Studies, Groen: Werkpakage 6, Helsinki University of Technology, Helsinki, Finland, May 2002. Lapintie, Kimmo, Olli Majaila, Taina Rajanti: www.groen.com.com: Finland. Artikel in Groen, december 2002, p. 6-13. Lundgren-Elm, Elisabeth, Björn Malbert, Pernilla Korhonen: The Göteborg Case Study, Groen: Werkpakage 7, Chalmers University, Göteborg, Sweden, April 2002. Tjallingii, Sybrand, Marleen van den Top, Carmen Aalbers: Case Study Manual, Groen: Werkpakage 3, Alterra, Wageningen, de Netherlands, June 2001. E. Gerritsen & W. Timmermans & P.A.M. Visschedijk (2004) Groene Metropolen het derde jaar. Wageningen: Alterra Bervaes J. en J. Vreke. 2003. Groen is goud waard. Alterra, Wageningen. Jökvi, E.M. & J. Luttikh, 2003. Rood in groen, Het combineren van

stedelijking en natuur in de praktijk Alterra, vee "Planbureau-werk in uitvoering", Werkdocument 2003/12Bervae, J.C.A.M., Vreke, J. (2004) De invloed van groen en water op de transitieprijs van woningen Alterra, (Alterra-rapport 959) Bezemer, V. & J.C.A.M. Bervae. 2004. Benchmark gebruikswaarde stedelijk groen. Methodie ontwikkeling. Alterra-rapport 1023Top, I.M. (Marleen van den, A.H.F. Stortelder, T. Ekamper, J. Kruit, R. Kwak, R. Schrijver, J. Schievink, C. de Vries) 2003) Boeren voor Natuur in de Polder van Biesland. Alterra-rapport 770Buijzer, I.M. (2004). Bestuurskundige kijk op verantwoordelijkheid voor natuur". In: Overbeek G. en Lijmbach, S. (red) Medelevantwoordelijkheid voor Natuur. Wageningen Academic Publisher, Bg, van den A.E., 2004. Ontwerpnotitie Groen Nieuwbouw Erasmus Medisch Centrum Alterra. WageningenVries, S. & Zoest, J. van (2004). The impact of recreational shortages on urban livability. Proceedings of the international conference on inclusive outdoor environments, "Open Space, People Space", 27-29 October 2004, Edinburgh (UK). Edinburgh: Open Space (CD-ROM). Vreke, V. Bezemer en J.C.A.M. Bervae. De (on)geschreven regels van het spel. De positie van groen in rojecten. Alterra-rapport nr. 1188, 2005Matton, Ton, Vincent Kuypers & Wim Timmermans. Bosbus Mobilie Natuurrervaar, Episcod Publishers Rotterdam, 2004Jonkhof, J.F., M. Philippa & P.A.M. Visschedijk. De Groene Metropool. Het werkbezoek van minister Veerman en bestuurders van de G30 aan Parijs en omgeving, 7-9 april 2004. Alterra-rapport 1000, 2004Sneep, R.P.H., Timmermans, W., Kwak, R.G.M. (2004) De toepassing van landschapsecologische principes op een fascinerend landschap: de stadlin: Bosbus, mobilie natuurrervaar / Matton, Profir T., Kuypers, Drs V.H.M., Timmermans, Drs W., Rotterdam: Episcod Publishers, Sneep, R.P.H., Timmermans, W., Kwak, R.G.M. (2004) Applying landscape ecological principles to a fascinating landscape: the citylin: Bosbus, mobilie natuurrervaar / Matton, Profir T., Kuypers, Drs V.H.M., Timmermans, Drs W., Rotterdam: Episcod Publishers, Timmermans, W. (2004) Crises and innovation in sustainable city planning: The sustainable city III, urban regeneration and sustainability. 3rd international conference on urban regeneration and sustainability, Siena (Italy), June 16-18, 2004. Southampton [UK] [et.c.]. WIT Press, 3rd international conference on urban regeneration and sustainability, Siena (Italy) Timmermans, W., Sneep, R.P.H. (2004) Vereijken. PH en H.J. Agrícola, 2004. Transitie naar niet-agricarisch gebruik van het buitengebied, hoe kunnen gemeente en provincie erop inspelen? Alterra-rapport nr. 809, WageningenVielen, P. van der, Bezemer, V. (2004) Een zoektocht naar bestuurlijke regie in drie Randstadsgroenprojecten Alterra, (Alterra-rapport 993) Woestenburg, M., Timmermans, W. (2004) Bosgesprekken In: Bosbus; mobilie natuurrervaar / Matton, Profir T., Kuypers, Drs V.H.M., Timmermans, Drs W., Rotterdam: Episcod Publishers, Woestenburg, M.; Timmermans, W. (2004) Nature talks In: Bosbus; mobilie natuurrervaar / Matton, Profir T., Kuypers, Drs V.H.M., Timmermans, Drs W., Rotterdam: Episcod Publishers, Gerritsen E., W. Timmermans, P.A.M. Visschedijk (2005) Groene metropolen het vierde jaar. Wageningen: AlterraTimmermans, W., Sneep, R.P.H. (2004) Kansen voor natuur ondanks verstedelijkingAalbers, C.B.E.M., Bezemer, V. (2005) Bewonersverschijning in groen I; participatief onderzoek over buurtgroen in Osdorp en deeleemte-Noord en de basis voor samenwerking met buurtbewoners Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1187) Bezemer, V., Aalbers, C.B.E.M. (2005) Communiceren over groen: de kruijten uit het Europese Greenscom-projectAlterra, Bezemer, V., Aalbers, C.B.E.M. (2005) Communiceren over groen: de ervaringen uit het Europese Greenscom-project Alterra, Buijzer, I.M., Ekamper, T., Kruit, J., Windt, N.P. van der (2005) Estafette noordelijke stadstrand Zwlle: verslag van tweedaagse bijeenkomst over stad-land vraagstukken in de noordelijke stadstrand van ZwolleBoonstra, F.G. (2005) Workshop Evaluatie Reconstructie Zandgebieden Kiezen voor resultaten. 16 november 2005, kasteel Groeneveld, Baarn Wageningen Alterra / Ministerie van LNV, Elings, M., Erp, N. van, Hoof, F. van (2005) De waarde van zorgboerderijen voor mensen met een psychiatrische of verslavingsachtergrondPrij Agrosysteemkunde, (Rapport Plant Research International 97) Molenaar, J.G. de, Kneet, B. de, Braak, C.J.F. ter, Kolkman, G. (2005) EHS-experiment Gaasterland; 1 startfase monitoring botanische beheersovereenkomsten Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1131) Molenaar, J.G. de, Kneet, B. de, Braak, C.J.F. ter, Kolkman, G. (2005) EHS-experiment Gaasterland; 2 effectiviteit agrarisch weidevogelbeheer Alterra, (Alterra-rapport 1130) Oosterbaan, A., Blitterswijk, H. van, Vries, S. de (2005) Gezond werk in het groen; onderzoek naar de inzet van cliënten uit de zorg bij het beheer van bos, natuur en landschap Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1253) Roos-Klein Lankhorst, J., Vries, S. de, Buijs, A.E., Berg, A.E. van den, Bloemmen, M.H.I., Schuiling, C. (2005) BelevingsGIS versie 2; waardering van het Nederlandse landschap door de bevolking op kaart Alterra, (Alterra-rapport / Reeks Belevingsonderzoek 1138 / 14) Ruiter, E.M.V. de, Aalbers, C.B.E.M. (2005)10 Rotterdamse, 118 foto's, onderzoek naar de waardering en beleving van groen onder bewonersgroepen in de deeleemte NoordWageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1221) Timmermans, W. (2005) Nieuwe ideeën over groen: de emancipatie van de natuur in de stad is voltooidBoombal 17 (5/06). p. 24. 27 Visschedijk, P.A.M. (2005) Sustainable recreation in threatened forest landscapes: Forests in the balance: linking tradition and technology, abstracts. - International Forestry Review 7 (5). p. 570. [s.l.]. CFA XXIII IUFR0 world congress; Brisbane (Australia), 2005-08-08 / 2005-08-13 Vreke, J.; Bezemer, V.; Bervae, J.C.A.M. (2005) De (on)geschreven regels van het spel, de positie van groen in rojecten Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1188)Aalbers, C.B.E.M., A. Haars, E.M.V. de Ruiter (2006). Lessen in vertrouwen, Bewoners participeren in planvorming voor het Botskerk Park, Amsterdam-Osdorp. Wageningen: AlterraAsselman, G., Baarslag, R., Beest, N. van, Bliet, P., Boerma, S., Bonnema, H., Broom, P., Bruls, E., Buijs, E., Clement, H., Dongen, R. van, Eert, G. van, Ekamper, T., Goossens, A., Graaf, M. d., Gremmen, T., Greven, A., Heijer, M. den, Hikma, H., Jonkhof, J.F., Kaptein, E., Korporaal, N., Kruijff, H. de, Kuypers, V.H.M., Looijenga, I., Matijssen, J., Menzo, G., Mulder, I., Nijhof, H., Otter, L. den, Paris, C., Peeters, N., Peletier, P., Philippa, M., Schenkels, J., Stam, S., Swart, B., Timmermans, W., Veldst, V., Verhoef, J., Visschedijk, P.A.M., Vreke, J., Vries, B. de, Wakers, G. van, Wermenbol, P., Wijngaarden, J.W. van, Wit, J. de (2006)Visschedijk, P.A.M., J. Matijssen, M. Philippa, G. van Wakersen. Vijf jaar GIOS, WageningenAlterra (2006)Boonstra, F.G., Kuindersma, W., Bleumink, H. (2006) Verwachtingen en voorlopige resultaten van de reconstructie zandgebieden: achtergrondrapport van de evaluatie reconstructie zandgebieden Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1441) Dijk, T. van (2006) Grenzenloze planningskennis in Europa: internationale kennisuitwisseling aangaande "land development" in FARLAND Topos: periodeiek over landschapsarchitectuur, ruimtelijke planning en sociaal-ruimtelijke analyse 16 (4). - p. 30-32. Doepl, D., Matton, T., Timmermans, W. (Eds) (2006) Suburban Ark [Ned. versie]Rotterdam: Episcod, Elings, M. (2006) De betekenis van zorgboerderijen Tijdschrift voor Werk en Dagbesteding. - p. 60. Elings, M. (2006) Effect of green-care farms on quality of life of people with a psychiatric and/or drug-addict background In: Proceedings 2nd Community of Practice Workshop / Farming for health, Stavanger, Norway, June 21-24, 2006. - [S.l.]. [s.n.], International conference "Farming for Health", 2006-06-21 / 2006-06-24 Henkens, R.J.H.G., Jochem, R., Pouwels, R., Visschedijk, P.A.M. (2006) Development of a zoning instrument for visitor management in protected areas: Exploring the nature of management: proceedings of the third international conference on monitoring and management of visitor flows in recreational and protected areas, University of Applied Sciences, Rapperswil (Switzerland), 13-17 September 2006. - Rapperswil (Switzerland): FTL-HSR, Third international conference on monitoring and management of visitor flows in recreational and protected areas; Rapperswil (Switzerland), 2006-09-13 / 2006-09-17 Hermans, T., Naef, H.S.D., Terluin, J. (2006) Ruimtelijke neerslag van GLB-betalingen in Nederland Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1364) Jagt, P.D. van der (2006) Rob Baris, culinair ondernemer in Rotterdam praat over klimaatverandering op gebied van ondernemerschap en speculeert over nieuwe Nederlandse producten als het warme water In: De klimaatmachine. - Hoogvliet: WIMBY, (Tijdschrift voor Zelfredzaamheid) Subtopisch Hoogvliet. - Klimaatmachine van Ton Matton; 15-8-2006 Jagt, P.D. van der (2006) Proef een nieuw klimaat; Ferdinand Eeuwes, eigenaar van De Groene Schuur over de verbreding van de tuinbouw In: De klimaatmachine. - Hoogvliet: WIMBY, (Tijdschrift voor Zelfredzaamheid) Subtopisch Hoogvliet. - Klimaatmachine van Ton Matton; 15-8-2006 Jochem, R., Pouwels, R., Visschedijk, P.A.M. (2006) MASOOR: the power to know - a story about the development of an intelligent and flexible monitoring instrument: Exploring the nature of management; proceedings of the third international conference on monitoring and management of visitor flows in recreational and protected areas, Rapperswil, Switzerland, 13-17-09-2006. - Rapperswil (Switzerland): FTL-HSR, Third international conference on monitoring and management of visitor flows in recreational and protected areas; Rapperswil (Switzerland), 2006-09-13 / 2006-09-17Jonkhof, J.F.; Timmermans, W. (2006) Ontwerptraditie en politieke besluitvorming In: Exurbia / wonen buiten de stad / Hartog, H. den, Rotterdam: Episcod, Kuypers, V.H.M., Jonkhof, J.F. (2006) Water en de stad, een LAT relatie. - Groen: vakblad voor groen in stad en landschap 62 (4). - p. 36-41. Kuypers, V.H.M., E. de Vries (2006) Groen voor lucht. Wageningen: AlterraOosterbaan, A., Blitterswijk, H. van, Vries, S. de (2006) Gezond werken in het groenOosterbaan, A., Blitterswijk, H. van, Nijemeijer, C.M. (2006) Onderzoek naar de inzet van cliënten uit de zorg in het groen bij gemeenten Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1396) Overbeek, M.M.M., Vader, J. (2006) Stedelijke druk als kans voor het platteland in Oost-Zuid-Holland en de Zeeuwse Eilanden Den Haag: LEI, (Rapport 7.06.02) Overbeek, M.M.M., Terluin, J. (2006) Rural areas under urban pressure: case studies of rural-urban relationships across Europe Den Haag: LEI, (Rapport 7.06.01) Pianbianco, S., Schröder, R.R.G., Litzendorf, G., Mansfeld, M.J.M. van, Dumont, R., Jonge, J.M. de, Kuss, M., Smeets, P.J.A.M., Vitter, J.H. (2006) Innovatives Prozessmanagement in der Regionalentwicklung: Erfahrungen aus den "Regionale" in Nordrhein-Westfalen und dem "Regiodialog" in den Niederlanden Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1353) Petz, S., Elbersen, B.S. (2006) Assessing the risk of impact of farming

intensification on calcareous grasslands in Europe: a quantitative implementation of the MIRABEL frameworkSelnes,T. (2006) Het Dossier Reconstructie. Verhalen uit politiek & beleid. Achtergronddocument Evaluatie Reconstructie Zandgebieden - The Dossier Reconstruction. Stories from politics and policy. Background (internal use) document for the evaluation of the policy concerning the reconstruction of the sand areas Den Haag : Landbouw Economisch Instituut, (Intern Rapport LEI / Silvius, H.J.; Borger, G.J.; Koolen, J.T.G.M.; Laan-Veraart, M.D.A.M. van der; Montfrans-Hartman, G.W. van; Prillevit, F.C.; Levelink, P.; Bruchem, C. van; Hermans, T.; Kerkhof, H.B. van den; Strijker, D. (2006) Buitenbeentjes en boegbeelden; advies over megabedrijven in de Nederlandse land- en tuinbouw Amersfoort : Raad voor het Landelijk Gebied, (Publicatie RLG 06/1) Snep, R.P.H.; Opdam, P.F.M.; Baveco, J.M.; Wallis de Vries, M.F.; Timmermans, W.; Kwak, R.G.M.; Kuypers, V.H.M. (2006) How peri-urban areas can strengthen animal populations within cities: a modeling approach Biological Conservation 137 (2). - p. 345 - 355. Snep, R.P.H.; Timmermans, W.; Kuypers, V.H.M.; Opdam, P.F.M. (2006)Stortelder, A.H.F.; Rienks, W.A. (2006) Boeren voor natuur; de toekomst van de landbouw in Nederland Kunst en Wetenschap 15 (4). - p. 5 - 6. Timmermans, W.; Hiddes, E.; Visschedijk, P.A.M.; Gerritsen, E.; Woestenburg, M. (Eds.) (2006)Groen in en om de stad : onderzoek GIOS 2006 Wageningen : Alterra, Timmermans, W.; Hiddes, E.; Visschedijk, P.A.M.; Gerritsen, E.; Woestenburg, M. (Eds.) (2006)Sustainable land uses in peri-urban areas; GIOS research 2006 Wageningen : Alterra, Timmermans, W. (2006) Nieuw klimaat, nieuwe kansen; een debat over de positieve gevolgen van klimaatverandering In: De klimaatmachine. - Hoogvliet : WiMBY, (Tijdschrift voor Zelfredzaamheid) Subtropisch Hoogvliet - Klimaatmachine van Ton Matton; 15-8-2006 Tonneijck, A.E.G.; Kuypers, V.H.M. (2006) Stadsbomen voor een goede luchtkwaliteitVisschedijk, P.A.M.; Pröbstl, U.; Henkens, R.J.H.G. (2006)MASOOR in the Alpine areas: agent-based modelling as a tool for the management planning in Natura 2000 sitesIn: Exploring the nature of management; proceedings of the third international conference on monitoring and management of visitor flows in recreational and protected areas, Rapperswil, Switzerland, 13-17-09-2006. - Rapperswil (Switzerland) : FTL-HSR, Third international conference on monitoring and management of visitor flows in recreational and protected areas; Rapperswil, Switzerland, 2006-09-13/ 2006-09-17 Vreke, J., J.L. Donders, F. Langers, I.E. Salverda & F.R. Veeneklaas (2006) Potenties van groen; De invloed van groen in en om de stad op overgewicht bij kinderen en op het binden van midden- en hoge inkomens aan de stad. Alterra-rapport 1356, Wageningen: AlterraAndersen, E.; Elbersen, B.S.; Godeschalk, F.E.; Verhoog, D. (2007) Farm management indicators and farm typologies as a basis for assessments in a changing policy environment Journal of Environmental Management 82 (3). - p. 353 - 362. Berg, A.E. van den, R. Koenis & M.M.H.E. van den Berg (2007) Spelen in het groen: Effecten van een bezoek aan een natuurspeeltuin op het speelgedrag, de lichamelijke activiteit, de concentratie en de stemming van kinderen. Alterra-rapport 1600. Wageningen: AlterraBoer, S. de (2007) Casestudy Nederweert : achtergrondrapport van de evaluatie reconstructie zandgebieden Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1441.6) Boonstra, F.G.; Kuindersma, W.; Bleumink, H.; Boer, S. de; Groot, A.M.E. (2007)Van varkenspest tot integrale gebiedsontwikkeling : evaluatie van de reconstructie zandgebiedenWageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1441) Boonstra, F.G. (2007) Casestudy Salland : achtergrondrapport van de evaluatie reconstructie zandgebieden Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1441.3) Buijs, A.E., M.H.G. Custers, R. Langers, (2007) Natuur door andere ogen bekeken: De natuurbeleving van allochtonen en jongeren. Wageningen: Alterra Custers, M.H.G. & Berg, A.E. van den (2007). Natuur, stress en cortisol: Experimenteel onderzoek naar de invloed van tuinen en activiteiten in groenkamers op het fysiologisch, affectief en cognitief herstel van stress. Alterra-rapport 1629. Wageningen: AlterraGroot, A.M.E.; Kuindersma, W. (2007) Casestudy Peel en Maas : achtergrondrapport van de evaluatie reconstructie zandgebieden, nr. 5 Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1441.5) Kortstee, H.J.M.; Fischer, M.; Uenk, H.C.; Hoop, D.W. de (2007) Case Facilitating van Ondernemerschap in het veelzijdig platteland Den Haag : LEI, (Rapport Veelzijdig platteland) Kuindersma, W. (2007) Casestudy Gelderse Vallei / Utrecht-Oost : achtergrondrapport van de evaluatie reconstructie zandgebieden Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1441.4) Kuypers, V.H.M.; Vries, E.A. de (2007) Qualität der Luft & Grüne Maßnahmen Berlin : Alterra, Kuypers, V.H.M.; Vries, E.A. de (2007) Groen voor lucht : van theorie naar groene praktijk, toepassingen om lucht te zuiveren Waeningen : Alterra, Veeneklaas, F.R.; Vogelzang, T.A.; Meulenkamp, W.J.H.; Wielen, P. van der (2007)Leren innoveren : over de rol van de overheid bij het stimuleren van innovatieve functiecombinaties in het landelijk gebied Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1409) Boonstra, F.G.; Kuindersma, W. (2008) Leren van de evaluatie reconstructie zandgebieden : methode, proces en politiek-bestuurlijke inbedding Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1691) Branderhorst, A.; Koolen, A.M.B.; Timmermans, W.; Martin, J.M.J.; Van Hall Larenstein, (2008)Greenspotting Haaglanden : een andere kijk op landschap - Re-viewing landscapeAmsterdam : Techne Press,Brosens, M., M. Woestenburg, (2008). De waarde van groen.Bruin, A.H. de; Olx, J.P.; Kwakernaak, C.; Hutjes, R.W.A.; Visschedijk, P.A.M.; Borgstein, M.H.; Berkhout, P.; Luttik, J.; Overbeek, M.M.M.; Boonstra, F.G.; Dijk-Mosterd, L. van (2008)2008: Van Goed Onderzoek naar Beter Beleid Wageningen [etc.] : Wageningen UR [etc.], Bruin, A.H. de; Olx, J.P.; Kwakernaak, C.; Hutjes, R.W.A.; Visschedijk, P.A.M.; Borgstein, M.H.; Berkhout, P.; Luttik, J.; Overbeek, M.M.M.; Boonstra, F.G. (2008)2007 : van goed onderzoek naar beter beleidWageningen [etc.] : Wageningen UR [etc.], Dam, R. R. During, I. Salverda, I (2008). Trends en theorieën over betrokkenheid van burgers; Quick scan ten behoeve van de agenda landschap; Deel 2 in de reeks Burgers en Landschap. Wageningen: AlterraElbersen, B.S.; Eupen, M. van; Poppen, R.; Hoogbeem, J.; Fliervoet, L. (2008) Landbouwwgrond met hoge natuurwaarden in Nederland op de kaart Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1542) Elings, M.; Hassink, J. (2008) Green Care Farms, A Safe Community Between Illness or Addiction and the Wider Society Therapeutic communities : the international journal for therapeutic and supportive organizations 29 (3). - p. 310 - 322. Elings, M. (2008) Health scale and instruments for outcome measures of green careThessaloniki : Cost Action 866 conference: Green Care in Agriculture: Advancing research methods and approaches, Thessaloniki, Greece 6-8 October 2008, 2008-10-06 Kortstee, H.J.M. (2008) De introductie van streekproducten bij grote afnemersAgri-monitor 2008 (mei). - p. 1 - 2. Kortstee, H.J.M.; Uenk, H.C.; Hoop, D.W. de (2008) Regiotransitie in het veelzijdig platteland : case : van bedreigingen naar kansen in een landgoed Den Haag : LEI, (Rapport veelzijdig platteland) Kortstee, H.J.M.; Hoop, D.W. de; Immink, V.M.; Schans, I.W. van der; Fischer, M.; Krol, M. (2008) Case voor marktcreatie in het proces van professionalisering van producten in het veelzijdig platteland Den Haag : LEI, (Rapport Veelzijdig platteland) Kuypers, V.H.M., A. de Vries (2008). Brochure groen voor klimaat. Wageningen: AlterraKuypers, V.H.M.; Vries, E.A. de (2008) Groen voor klimaat Alterra, Kuypers, V.H.M. (2008) Dialoog klimaat en de stad Alterra, M.E. van der, A.E. van den Berg & C.S.A. van Koppen (2008) Terug naar het bos. Effecten van natuurbelevingsprogramma 'Het Bewaarde Land' op de natuurbeleving, toepervaringen en gezondheid van allochtone en autochtone kinderen. Wageningen: AlterraPolman, N.B.P.; Elst-van der Lans, M.W.M. van der (2008) Verschillen tussen stad en platteland in arbeidsparticipatie van vrouwen : een analyse van ondernemerschap en werken in loondienstDen Haag : LEI, (Rapport LEI, Domein 4, Ruimte en economie4.08.01 4.08.01) Pouwels, R.; Henkens, R.J.H.G.; Jochem, R.; Visschedijk, P.A.M. (2008)Gebruik MASOOR en LARCH door beheerdersWageningen : Alterra, Congres Kennisinovatie, 2008-01-17 Pröbstl, U.; Visschedijk, P.A.M.; Skov-Petersen, H. (2008)Agent-based modeling- views from the management perspectiveIn: Monitoring, Simulation, and Management of Visitor Landscapes / Gimblett, R., Skov_peterson, H., - Tucson, AZ : University of Arizona Press, Salverda, I. R. van Dam (2008). Voorbeelden van burgerparticipatie en maatschappelijk initiatief, Deel 1 in de reeks burgers en Landschap. Wageningen: Alterra Vader, J.; Leneman, H. (2008) Een kopje koffie bij de boer, mag dat? De Landeigenaar 54 (5). - p. 22. Vader, J.; Elst-van der Lans, M.W.M. van der; Leneman, H. (2008) Ondersteunende en kleinschalige horeca door agrariërs : mogelijkheden en verplichtingen vanuit gemeentelijke regelgeving Den Haag : LEI, (Rapport / LEI 2008-010) Veeneklaas, F.R. (2008) Is het gras groener bij de noorderburen? Brussel : Trefdag van het Vlaamse Interbestuurlijk Plattelandsoverleg, 2008-12-09 Veeneklaas, F.R.; Berkhout, P. (2008) Synthese : bevindingen van zeven jaar onderzoek naar vraagstukken van platteland en stad Wageningen : Alterra, (Alterra-rapport 1672) Vries, S. de, M. van Winsum-Vvestra, J. Vreke & F. Langers (2008). Jeugd, overgewicht en groen. Nadere beschouwing en analyse van de mogelijke bijdrage van groen in de woonomgeving aan de preventie van overgewicht bij schoolkinderen. Alterra-rapport 1744, Wageningen: AlterraBerg, A.E., E. de Hek (2009). Groene kansen voor de jeugd. Wageningen: AlterraBerg, A.E. van den; Ronde, K. (2009) Groen en gezondheid van stadsbewoners: samenvatting van het vitamine G2 onderzoek Wageningen : Alterra, Publieksvriendelijke Nederlandstalige samenvatting van G2 projectOctrooinummer: Helpdeskvraag 3115.Hermans, C.M.L.; Olx, J.P.; Kwakernaak, C.; Klostermann, J.E.M.; Visschedijk, P.A.M.; Borgstein, M.H.; Berkhout, P.; Luttik, J.; Overbeek, M.M.M.; Boonstra, F.G.; Vullings, L.A.E.; Dijk-Mosterd, L. van (2009) Ruimte voor vernieuwing : beleid en onderzoek doen meer met kennisDen Haag : LEI, BO Cluster Vitaal Landelijk Gebied, (jaarboek / Cluster Vitaal Landelijk Gebied 2008)Kempenaar, J., S. van de Laar, P. van Rijkkevorsel (2009). Verkenning Verstedelijk en Groen. Wageningen: Alterra en Kenniscentrum Recreatie Leneman, H.; Schrijver, R.A.M. (2009) Higher prices, less nature management? Modelling farmers' decisions on dairy farms In: Integrated Assessment of Agriculture and Sustainable Development (AgSAP), Egmond aan Zee, The Netherlands, 10 - 12 March, 2009. - Wageningen : GVO / Ponsen en Looijen Ede WUR, Conference AgSAP, Egmond aan Zee, The Netherlands, 2009-03-10/ 2009-03-12 Overbeek, M.M.M. (2009) Opportunities for Rural-Urban relationships to enhance the landscapeJournal of Environmental Policy and Planning 11 (1). - p. 61 - 68. Overbeek,

M.M.M. (2009) Rural areas under urban pressure in Europe Journal of Environmental Policy and Planning 11 (1). - p. 1 - 7. Roep, D.; Horlings, I.; Wielinga, E. (2009) De werkvloer van een Kennisnetwerk Vitaal Platteland; Kennis maken met regionale kennisarrangementen Den Haag : LEI Wageningen UR, (Rapport LEI / Werkveld 4 Rurale economie en ruimtegebruik 2009-049)Snep, R. (2009) Biodiversity conservation at business sites. Wageningen: AlterraStoepe, C. K. van der Bebelaar, P.M. Veer, (2009). Samen, Leven & groen. Alterra-rapport 1811. Wageningen: Alterra Visschedijk, P.A.M., M. Huizenga (2009). Groene meters deel III. Analyse van het stedelijk groen in de G31 steden. Wageningen: AlterraVries, de. S. Maas, J. Kramer, H. (2009) Effecten van nabije natuur op gezondheid en welzijn; Mogelijke mechanismen achter de relatie tussen groen in de woonomgeving en gezondheid. Wageningen: AlterraWoestenburg, M.; Lengkeek, J.; Timmermans, W. (2009)Recreatie & landschap 1900-2009 : van bermtourisme tot Dance ValleyWageningen : Landwerk, Aalbers, C.B.E.M. (2010)LNV Kennisbasisdag 2010 KB1 speerpunt 'Groene Leefomgeving in Urbane Gebieden'Den Haag : Kennisbasisdag, 2010-05-20 Goossen, C.M.; Henkens, R.J.H.G.; Woltjer, I. (2010)Ontwikkeling behoeft aan recreatie-activiteiten en relatie met motieven : analyse vrijetijdsgegevens voor een herijking van recreatierechtenWageningen : Alterra, (Alterra-rapport, ISSN 1566-7197 2034) Hermans, C.M.L.; Olx, J.P.; Kwakernaak, C.; Klostermann, J.E.M.; Visschedijk, P.A.M.; Berkhout, P.; Luttik, J.; Boonstra, F.G.; Vullings, L.A.E.; Dijk-Mosterd, L. van (2010)Vitaal Landelijk Gebied in kaart : Jaarboek 2009 Cluster Vitaal Landelijk GebiedWageningen : Alterra, Heutinck, L.B.M.; Visschedijk, P.A.M. (2010)Analyse groen in verkiezingsprogramma's Gemeenteraadsverkiezingen 2010Roskamp, J.; Zweers, E.; Ammers, H. van; Lenzholzer, S.; Kuypers, V.H.M.; Vries, B. de; Timmermans, W.; Katschner, L. (2010)Future Cities- Analyse van het hitte-eilandeffect op ArnhemArnhem : Stadsregio Arnhem Nijmegen; Eureka, Vader, J.; Borgstein, M.H.; Groot, A.M.E.; Geerling-Eiff, F.A. (2010)Wederkerigheid binnen Kennismanagement: denken vanuit sociale netwerkenDen Haag : LEI Wageningen UR, (LEI-Nota / Onderzoeksveld Regionale Economie Ruimtegebruik 10-057)Woestenburg, M.; Spönhoff, N.; Visschedijk, P.A.M. (2010)4D : de vierde dimensie : steden op weg naar menselijk groenWageningen [etc.] : Alterra [etc.], Berg, A.E. van den, E. de Hek (2009) Groene kansen voor de jeugd, Stand van zaken onderzoek jeugd, natuur en gezondheid http://content.alterra.wur.nl/webdocs/internet/corporate/prodpubl/boekjesbrochures/Groenekansen/jeugd.pdfHet is gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, cluster Ecologische Hoofdstructuur, thema Jeugd, Natuur en Gezondheid (per 2009: Mens en Natuur), projectnummer BO-02-009-005).Custers, M.H.G. & Berg, A.E. van den (2007). Natuur, stress en cortisol: Experimenteel onderzoek naar de invloed van tuinen en activiteiten in groenkamers op het fysiologisch, affectief en cognitief herstel van stress. Alterra-rapport 1629. Wageningen: Alterra.Vreke, J., Donders, J.L., Langers, F., Salverda, I., Veeneklaas, F.R. (2006). Potenties van groen; De invloed van groen in en om de stad op overgewicht bij kinderen en op het binden van huishoudens met midden- en hoge inkomens aan de stad. Alterra-rapport 1356. Wageningen: Alterra.Vries, S. de, Winsum-Westra, M. van, Vreke, J. & Langers, F. (2008). Jeugd, overgewicht en groen: Nadere beschouwing en analyse van de mogelijke bijdrage van groen in de woonomgeving aan de preventie van overgewicht bij schoolkinderen. Alterra-rapport 1744. Wageningen: Alterra.Berg, A.E. van den, Koenis, R. & Berg, M.M.H. van den (2007). Spelen in het groen: Effecten van een bezoek aan een natuurspeeltuin op het speelgedrag, de lichamelijke activiteit, de concentratie en de stemming van kinderen. Alterra-rapport 1600. Wageningen: Alterra.Vaal, M.E. van der, Berg, A.E. van den & Koppen, C.S.A. van (2008). Terug naar het bos: effecten van natuurbelevingsprogramma 'Het Bewaarde Land' op de natuurbeleving, toepervaringen en gezondheid van allochtone en autochtone kinderen. Alterra-rapport 1702. Wageningen, Alterra Aalbers, Carmen, Leonie Heutinck, Peter Visschedijk (2011). Krimp en de groene ruimte in stedelijke gebieden. Wageningen, Alterra Jonckhof, Jos, Matthijs Philippa, Peter Visschedijk (2011). Buurtuin..I, Leren van de Jardins Partagés in Frankrijk (2011), Editeurs Coco Colo, Bergues-Wageningen, Alterra

*L'avenir
a-t-il un
futur?*

COLOFON

Teksten: Matthijs Philippa
Peter Visschedijk

Vertaling: Maartje Smits

Foto's: Maris Philippa
Jos Jonkhof
Peter Visschedijk

Vormgeving: Jos Jonkhof
Peter Visschedijk

Drukwerk: RICOH Nederland B.V.

ISBN 978-90-327-0394-3

© 2011 Alterra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Deze uitgave is tot stand gekomen in het kader van BO-11 Natuur, Landschap en Platteland, thema Groen Nederland. Projectcode BO-11-014.05-005